

SLOVENSKÉ

4/2008
NEPREDAJNÉ

zahraníčie

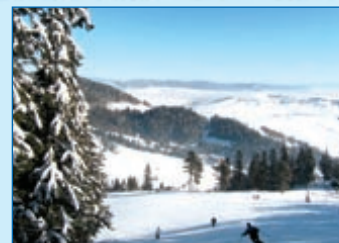
Stála konferencia 2008

Dni Slovákov žijúcich v zahraničí

Unikátne nálezy v Bojnjej

Zimná pozvánka

ČASOPIS ÚRADU PRE SLOVÁKOV ŽIJÚCICH V ZAHRANIČÍ

Pozlátená plaketa z unikátneho súboru šiestich pozlátených plaket s figurálnymi kresťanskými reliéfmi z prenosného oltára, ktoré sa našli spolu s bronzovými zvonmi v obci Bojná, kde vďaka podpore vlády SR v súčasnosti prebieha systematický archeologický výskum Archeologického ústavu SAV v Nitre.

Nález mení históriu: svedčí o rozšírení kresťanstva u nás už v prvej polovici 9. storočia, ešte pred misiou solúnskych bratov Cyrila a Metoda.

Krátky latinský text na plaketách je prvým dokladom použitia písma nielen u nás, ale aj u iných stredoeurópskych Slovanov. Viac na stranách 10 – 11.

Archeologický ústav Slovenskej akadémie vied v Nitre je doma i v zahraničí uznávané vedecké pracovisko so sedemdesiatročnou tradíciou. Jeho pracovníci sa venujú výskumu najstarších dejín Slovenska i strednej Európy. Prostredníctvom medzinárodných projektov a expedícií sa ústav významne podieľa aj na poznávaní dávnej minulosti vo vzdialených častiach sveta (Kuvajt a pod.).

www.sav.sk

PRÍHOVOR

Drahí krajanovia, Slováci a Slovenky žijúci v zahraničí,

je pre mňa veľkým potešením, že sa vám môžem na sklonku roka 2008 prihovoriť prostredníctvom časopisu Slovenské zahraničie. Rád by som hneď na úvod zdôraznil, že s veľkou úctou a obdivom sledujem a oceňujem všetky vaše aktivity a úspechy, ktoré dosahujete vo svojich komunitách,

spolkoch a organizáciách. Je obdivuhodné, ako dokážete ďaleko za hranicami svojej materskej vlasti udržiavať a uchovávať svoju národnú kultúru, tradície a prekrásnu slovenskú reč. Za to vám patrí naša obrovská vďaka!

Každé stretnutie s vami je pre nás, Slovákov žijúcich na Slovensku, akýmsi pokropením životodarnou vodou, z ktorej sa vždy radi napijeme. Je v nej totiž priesvitná čistota ľudského porozumenia a slovenskej spolupatričnosti. Naše spoločné stretnutia sú pre nás vnútornou katarziou, lebo si vtedy viac ako inokedy uvedomujeme, kde sú naše spoločné korene, kto sme, odkiaľ pochádzame a kam smerujeme.

Chcem na tomto mieste vyjadriť potešenie, že túžby mnohých slovenských generácií sa naplnili konštituovaním suverénnej Slovenskej republiky. Je to aj zásluha vás, Slovákov žijúcich za hranicami našej vlasti, aj vašich predkov, ktorí všetkými možnými spôsobmi kliesnili cestu k dnešnému samostatnému Slovensku. Pri príležitosti 15. výročia vzniku Slovenskej republiky som vyhlásil, že Slováci sú národ s čistým historickým svedomím, a toho dôkazom ste aj vy. Slovensko nikdy nikoho nedobývalo, nikdy nikomu neublížovalo – iba si bránilo, čo je jeho. A vďaka tomu dosiahlo vytúženú slobodu, ktorú dnes rozvíja v kontextoch zjednotenej Európy.

Vo vyhlásení vlády Slovenskej republiky k 15. výročiu jej vzniku sa uvádza: „Slovenská republika, mladý štát veľmi starého národa starobyklých Slovákov, za pätnásť rokov svojej slobodnej existencie naplnila všetky oprávnené očakávania. Kým koniec 20. storočia bol etapou obrovských štátotvorných skokov a plného medzinárodného uznania Slovenskej republiky, začiatok 21. storočia sa nesie v znamení definitívneho ukotvenia Slovenskej republiky v európskych a euroatlantických štruktúrach. Vláda Slovenskej republiky oceňuje širokú verejnú podporu a iniciatívy všetkých politických síl, ktoré sa zaslúžili o vstup Slovenskej republiky do Európskej únie a schengenského priestoru.“ V mene Národnej rady Slovenskej republiky sa pripájam k týmto slovám a oceňujem úsilie všetkých Slovákov žijúcich doma i v zahraničí, vďaka ktorému je dnes Slovensko rešpektovaná a uznávaná súčasť veľkej európskej rodiny.

Drahí naši Slováci žijúci v zahraničí, blížila sa Vianoce, sviatky lásky a ľudského porozumenia. Dovoľte mi, aby som vám z úprimného srdca zaželel šťastné, radostné, pokojné a požehnané vianočné sviatky a nový rok 2009 nech splní vašim rodinám a spoločenstvám všetky túžby, nádeje a predsavzatia.

Pavol Paška
predseda Národnej rady Slovenskej republiky

OBSAH

- 2–3 ■ **KULTÚRA**
Dni Slovákov žijúcich v zahraničí 2008
- 4–5 ■ **ROZHOVOR**
S básnikom a kňazom Svetoslavom Veiglom
- 6–7 ■ **NÁŠ HOŠŤ**
Slováci v Taliansku
- 8–9 ■ **PREDSTAVUJEME**
Nitriansky samosprávny kraj
- 10–11 ■ **PREDSTAVUJEME**
Unikátne archeologické bohatstvo v Bojne
- 12–13 ■ **ZO ŽIVOTA**
Zo života Slovákov vo svete
- 14–15 ■ **ZO SVETA**
Rokovali delegáti zo sveta
Slávnostný večer Slovensko ďakuje
- 16–17 ■ **ZIMNÁ POZVÁNKA**
Slovenské aquaparky v zime
- 18–19 ■ **JUBILANTI**
- 20 ■ **FRAZEOLÓGIA**
Vianočné a novoročné pranostiky
- 21 ■ **KALENDÁRIUM**

SLOVENSKÉ zahraničie

Slovenské zahraničie

4/2008, ročník XII., nepredajné
Časopis Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí

Adresa redakcie: Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí
Radlinského 13, 817 80 Bratislava 15, Slovenská republika
Vydavateľ: Astor Slovakia, s. r. o., Benediktiho 5, 811 05 Bratislava, Slovenská republika

Riaditeľka vydavateľstva: Beáta Kolníková

Šéfredaktor: Vladimír Dobřík

Tel.: +421 2/57 20 05 23, fax: +421 2/57 20 05 55

E-mail: vladimir.dobrik@uszz.gov.sk

Redakčná rada: Ján Bábik, Mojmir Benža, Ľubica Bartalská,

Vilma Prívarová, Ján Sand, Lubomír Šišák

Autori príspevkov: Pavol Paška (1), Vladimír Dobřík (2, 3, 14, 15),

Pavol Hudík (4 – 5), Zuzana Solieri (6 – 7), Miloslava Baraniková,

Anton Števkó (8 – 9), Rudolf Hayden, Karol Pieta (10 – 11),

Iveta Baloghová (12 – 13, 18, 19), Anna Konečná (16 – 17),

Jana Skladaná (20)

Jazyková úprava: Iveta Baloghová

Foto na obálke: Nitra v zime, z archívu Nitrianskeho

samosprávneho kraja

Fotografie: archív Archeologického ústavu SAV (2. str. obálky), Martin

Štrbka, Branislav Králik (2 – 3), zo súkromného archívu Svetoslava

Veigla (4 – 5), z archívu Zuzany Solieri (6 – 7), archív NSK (8 – 9),

archív obce Bojná, archív AÚ SAV (10 – 11), Branislav Králik (14 – 15)

Grafická koncepcia: Eva Vavrinčová

Grafická úprava: Besyx grafické štúdio, s. r. o.

Tlač: Sineal, s. r. o.

Registračné číslo: EV 633/08 MK SR, ISSN 1335-4396

Distribúcia: Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí

Objednávky: vladimir.dobrik@uszz.gov.sk

Fax: +421 2/57 20 05 55, e-mail: uszz@uszz.gov.sk

www.uszz.sk

Preberanie, znovupublikovanie alebo rozširovanie ktorejkoľvek časti časopisu sa povoľuje výhradne so súhlasom redakcie. Nevyžiadané rukopisy redakcia nevracia.

Dni Slovákov žijúcich v zahraničí 2008

V dňoch 9. – 14. októbra sa konali Dni Slovákov žijúcich v zahraničí 2008, ktoré v spolupráci s Bratislavským a Trnavským samosprávnym krajom pripravil Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí. Ďalšími spoluorganizátormi boli Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky, mesto Trnava, Dom umenia Piešťany, Mestské kultúrne stredisko Senec, Dom Matice slovenskej Galanta, MO Matice slovenskej Senec a Spolok Slovákov z Maďarska. Toto dnes už tradičné medzinárodné fórum symbolizuje vzájomné slovensko-slovenské vzťahy všetkých Slovákov a osôb slovenského pôvodu, ako aj priaznivcov a sympatizantov Slovenska bez ohľadu na to, v ktorom kúte Európy či sveta žijú. Takmer týždňový scenár podujatí bol tentoraz venovaný Slovákom žijúcim na Dolnej zemi. Zavítali k nám teda naši krajanovia z Chorvátska, Maďarska, Rumunska a Srbska.

Dni Slovákov žijúcich v zahraničí 2008 otvorila dňa 9. októbra 2008 predsedníčka Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí Vilma Prívarová v Dvorane Ministerstva kultúry SR na vernisáži výstavy akademického maliara Pavla Popa, Slováka zo Srbska. P. Pop študoval na bratislavskej VŠVU u vynikajúcich umelcov Albína Brunovského a Vincenta Hložníka. Po štúdiách sa vrátil do Nového Sadu, kde dodnes tvorí v Petrovaradínskej pevnosti. V nasledujúcich dňoch sa naši krajanovia predstavili ďalšími výstavami obrazov, fotografií, kníh, odevov a ľudoumeleckej tvorby. V ich bohatej ponuke zaujala výstava fotografií Imricha Fuhla, Slováka z Maďarska, ako aj výstava súčasnej knižnej produkcie dolnozemských Slovákov spojená s besedou so spisovateľmi a vydavateľmi, ktorá sa konala v piatok 10. októbra v Mestskom kultúrnom stredisku v Senci. V tom istom čase vystúpilo v bratislavskom bábkovom divadle Slovenské divadlo Vertigo pri CSS v Budapešti s hrou Ivana Holuba *Pohreb*. Táto čierna komédia o bohatom starom mládenkovi, ktorý si naplánoval svoj vlastný pohreb, mala u divákov veľký úspech. Pozdrav Slovákov z Dolnej zeme priniesli 12. októbra do Senca v spoločnom vystúpení súboru SUS Krajan – Vojvodina zo Srbska a citarový súbor Boleráz z Maďarska aj na sviatočné nedeľné matičné popoludnie. Vo večerných hodinách sa záujemcovia o divadelné umenie presunuli do Domu umenia v Piešťanoch,

kde sa zúčastnili na otvorení panelovej výstavy *Z dejín slovenského divadelníctva* na Dolnej zemi, ktorá prostredníctvom bohatého dokumentačného materiálu poskytla prierez zrodu, vývoja a súčasného stavu slovenského divadelníctva v tomto priestore. Výstavu pripravila Jarmila Gerbocová, kurátorka krajanových zbierok Slovenského národného múzea v Bratislave. Po krátkej prestávke predviedli vo vedľajšej sále svoje majstrovstvo divadelní ochotníci z Pivnice s hrou Muzy Pavlovej *Tajomstvo balzamu*. V ich obci má divadelníctvo storočnú tradíciu a účinkovanie ochotníkov sa dedí z generácie na generáciu. Aj v Piešťanoch dokázali, že sú s divadlom priam životne zrazené, o čom svedčia aj ich umelecké výkony.

Za čarovnú možno označiť dokumentárnu výstavu *Detský odev Slovákov na Dolnej zemi*, ktorú pripravilo Slovenské národné múzeum v Báčskom Petrovci. Táto komorná výstava bola nainštalovaná v Mestskej veži na Trojičnom námestí v Trnave. Súčasnú výtvarnú umenie Slovákov v Chorvátsku na tohtoročných Dňoch Slovákov žijúcich v zahraničí reprezentovali Kristína Hrubíková, Anica Popovičová, Katarína Kuricová a Josip Dinko Domačinovič. Ich súborná výstava, ktorá bola sprístupnená v so-

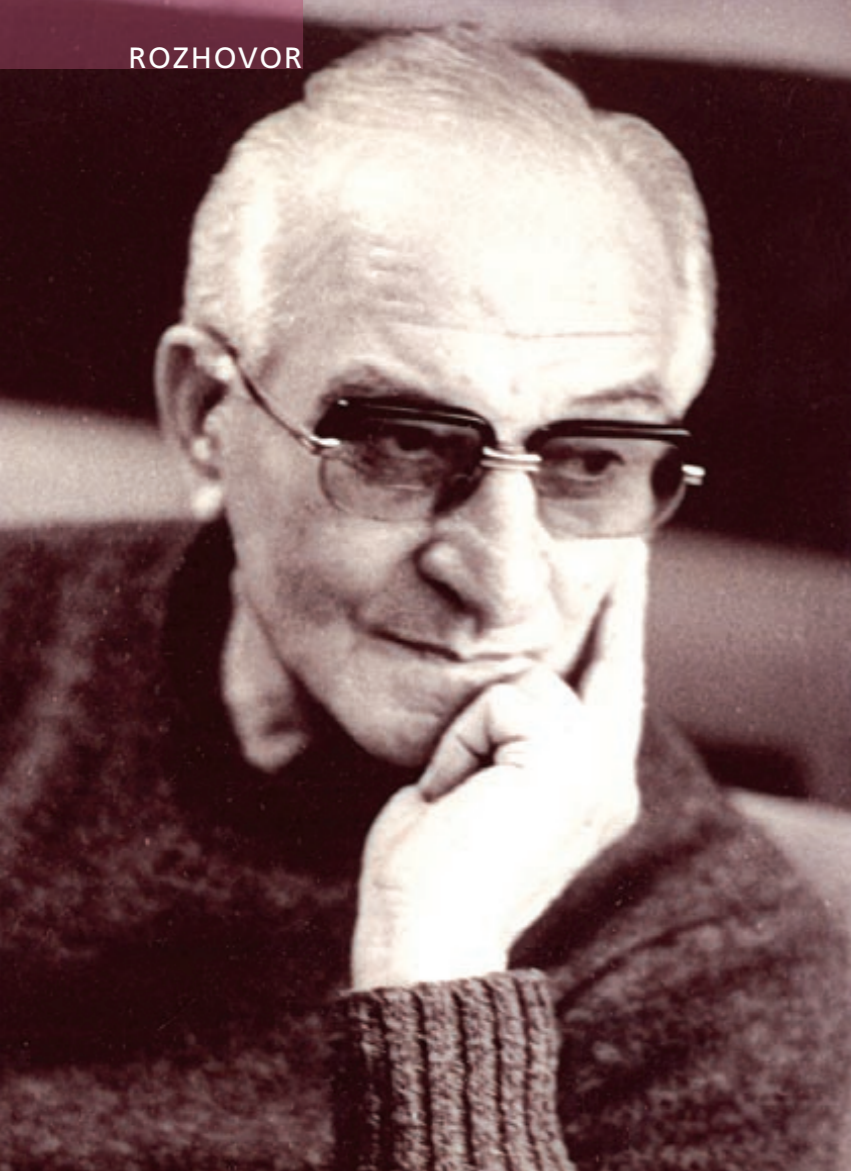

Na tohtoročné Dni Slovákov žijúcich v zahraničí, ktoré prebiehali v Bratislave, Senci, Trnave, Piešťanoch a Galante, prijalo pozvanie 130 hostí zo štyroch krajín. Slováci, ktorí v týchto krajinách žijú a zachovávajú si svoju identitu už vyše 200 rokov, sa do týchto končín sťahovali v rámci vtedajšieho Uhorska a osvojili si geografické a historické pomenovanie Slováci na Dolnej zemi. V zostave účastníkov boli zástupcovia ústredných spolkov, vydavateľstiev a kultúrnych inštitúcií, zástupcovia krajanovej tlače, spisovatelia, publicisti, autori dokumentárnych výstav, výtvarníci, tanečníci, speváci a hudobníci.

Tento medzinárodný slovenský kultúrny festival mal výnimočné umelecké vyvrcholenia v podobe dvoch galakonzertov sólistov a súborov Slovákov z Dolnej zeme s názvom *Pamäť rodu*. Najskôr ho videli diváci v sobotu 11. októbra v Teatre Wüstenrot v Bratislave a potom v pondelok 13. októbra v Divadle Jána Palárika v Trnave. Účinkovali: Dejan Činčurák, Vlatko, Anna a Pavel Miksadcovi z Chorvátska, Edita Šutová a citarový súbor Boleráz z Maďarska, Jana Nagy-Juhászová z Rumunska, Ivana Nováková, Ján Brtka, Kvetoslava a Slovenka Benkové, Michaela, Kristína a Michal Čiliakovci, Ondrej a Marina Maglovskí a folklórny súbor SUS Krajan – Vojvodina zo Srbska. Galakonzert, ktorý autorsky a režijne majstrovsky pripravil Michal Babiak, mal na oboch scénach mimoriadny úspech.

Počas tohtoročných Dní prijali delegácie z jednotlivých zúčastnených krajín predsedovia Bratislavského a Trnavského samosprávneho kraja Vladimír Bajan a Tibor Mikuš, ako aj primátor mesta Trnava Štefan Bošňák. Na slávnostný galakonzert sólistov a súborov Slovákov z Dolnej zeme, ktorý sa konal v Divadle Jána Palárika v Trnave, prišiel účinkujúcich pozdraviť aj podpredseda vlády Slovenskej republiky Dušan Čaplovič.

1. Vilma Prívarová s účastníkmi z Chorvátska
2. Beseda so spisovateľmi v Senci
3. Dejan Činčurák
4. Ján Brtka
5. Poradie zľava: primátor Trnavy Štefan Bošňák, predseda TSK Tibor Mikuš, predsedníčka ÚSZZ Vilma Prívarová, podpredseda vlády SR Dušan Čaplovič, podpredseda TSK Augustín Pullmann

Dar Štedrého dňa

Hovoríme s básnikom a kňazom Svetoslavom Veiglom

Nestor slovenskej poézie a najstarší žijúci príslušník slovenskej katolíckej moderny **SVETLOSLAV VEIGL** sa práve na Štedrý deň dožíva 93 rokov. Ešte donedávna sa veriaci v dedinke Kráľová pri Senci stretali v miestnom chráme s jeho múdрым slovom, ktorým naplňal svoje celoživotné poslanie prostredníka medzi Bohom a človekom. Oboch má nadovšetko rád, čo mnohonásobne preukázal i vo svojich dvadsiatich básnických zbierkach, z ktorých prvú vydal ešte v roku 1938 a zatiaľ poslednou je vydanie súborného diela *Keď anjel v tebe spieva* z roku 2006.

Otec Veigl, vy ste svoje rehoľné meno Klárus využili na básnický pseudonym Svetoslav. Bolo to preto, že dobrá poézia vnáša do ľudskej duše svetlo?

Každá dobrá poézia síce vnáša do duše svetlo, ale v mojom prípade je aj iná príčina, konkrétnejšia. Pri vstupe do kláštora každý rehoľník dostáva meno, ktoré používa medzi bratmi v kláštornom živote. Je to symbol toho, že treba zanechať doterajší život a začať nový. Ja som dostal meno Klárus. Latinsky slovo *clarus* znamená jasný, svetlý. Na radu kláštorných bratov, najmä PhDr. Vševlada Gajdoša, som ako básnik začal používať meno SVETLOSLAV. Lebo naozaj pre mňa ako pre každého človeka má byť poézia a vlastne všetko umenie svetlom. Umenie, ako hovorí francúzsky filozof Jacques Maritain, má snahu priviesť nás k Bohu. A popredný nemecký teológ Karl Rahner pripomína: Kto sa vie vzrušiť krásou na tomto svete, už je kresťanom. A ešte slová Fiodora Michajloviča Dostojevského: Krása spasí svet. Je to pravda. Každá pravá krás

nás vnútorne pretvára, zjemňuje a ducha uspôsobuje na spojenie s Duchom. Veď Boh je najväčšia krása. Napokon, o ňom ako o svetle sveta som napísal mnoho veršov.

*Všetko, čo svetlo má, je zo Svetla,
duša nemôže žiť z podsvetia.
Svetlo je magická, večná hra,
i dvere do záhrobia bezpečne otvára.
Svieti i viera, ruka podaná,
láskavé pohľadanie, láska oddaná,
matkino požehnanie dieťaťa,
nájdenny stratený syn, srdce zo zlata.
Vo svetle rastie kvietok na zemi.
Vo svetle láska na diamant sa mení,
bez Svetla padá aj dom strážený,
len vo Svetle si možno spievať v zázemí.
Bez svetla Božieho je duša chorá.
Svetlo je životom každého tvora.*

Hrdo sa hlásite k slovenskej katolíckej moderne, voľnému združeniu nábožensky a národne orientovaných básnikov, z ktorých viacerí emigrovali a tvorili os duchovného života Slovákov v zahraničí. Odišiel Rudolf Dilong, s ktorým ste istý čas bývali v jednej cele františkánskeho kláštora, emigrovali Andrej Žarnov, Gorazd Zvonický, Mikuláš Šprinc, Karol Strmeň a ďalší. Vy ste spolu s inými zostali a na dvadsaťdva rokov ste sa nútene odmlčali. Podarilo sa vám so svojimi duchovnými bratmi nadviazať kontakty. Aké?

Nadviazať, či nebudaj udržiavať kontakty s tými, čo emigrovali, bolo nesmierne ťažké. A riskantné. Využil som trochu priaznivejšiu situáciu a v roku 1961 som sa vybral do Ameriky za svojimi priateľmi, predovšetkým básnikom a františkánom Rudkom Dilongom, ktorý žil v Pittsburghu. Bolo to neobyčajne dojímavé stretnutie, veď sme sa nevideli roky. Obnovili sme si spomienky, trochu som spoznal život tamojších Slovákov. Dilong bol v mladosti búrlivák, no ťažký život vo svete zanechal na ňom stopy. Väčšmi sa aj vo svojej poézii sústredil na lásku k Bohu. A bol opatrnejší. Dohovorili sme sa, že ja mu písať môžem, ale on mi písať nebude, aby som nemal ťažkosti so ŠTB. Spomenul, že mu písal P. G. Hlbina a potom mal vytriasačky s políciou. S ďalšími som sa stretol až po roku 1989, keď sa politické pomery zmenili. V roku 1992 navštívil Slovensko básnik Gorazd Zvonický, v júli toho istého roku som sa na svojej fare v Kráľovej pri Senci stretol s básnikom a prekladateľom Karolom Strmeňom. Znovu som sa presvedčil, že to boli skvelí ľudia.

Narodili ste sa na Vianoce a vašim celoživotným krédom básnika i kňaza bolo: „Sláva na výsostiach Bohu a pokoj ľuďom dobrej vôle.“ K Vianociam zákonite patrí i vrúcny pocit domova, vlasti. Mnohým Slovákom osud nedožičil vychutnávať vôňu rodnej zeme, sú roztratení po všetkých kútoch matičky

Zeme. Iste im dobre padne vianočné želanie človeka, ktorého život sprevádza betlehemský jas a pre ktorého dobro bližných vždy bolo veľmi dôležité. Čo im teda prostredníctvom tohto časopisu odkážete?

Čo im môže odkázať staručký kňaz a básnik? Vianoce sú stredobodom sveta i nášho života. Človek si môže uvedomiť svoju veľkosť, keď z lásky k nemu prichádza na Zem sám Boh. Vedomie, že každého z nás miluje, je povznášajúce, fantastické. O Vianociach roku 2008 som už napísal tieto nové verše:

*Zem podmaňuje si
Betlehemský jas.
Kto príde s láskou prvý?
Stanička zaviata čaká.
Láska utiňuje tiesne,
objíma i láka.
Najkrajšie spievame si doma.
Neodhadzujme staré piesne,
chráňme si srdce zvonu.*

Mal som to šťastie, že som celý svoj dlhý život prežíval doma, medzi svojimi, aj keď v ústraní od ruchu sveta. Napísal som o tomto svojom nádhernom pociťe mnoho veršov, jedna z mojich zbierok sa volá *Doma pod oknami*. Naplno precitujem, čo je to vlasť, domovina. A v mojom srdci sú aj tí, ktorí tento slasťný pocit zažiť nemôžu. Myslím vo svojich modlitbách aj na nich a v tomto sviatočnom čase vianočnom chcem sa im prihovoriť úprimnými slovami:

*Vo vianočnom jase pozdravujem všetkých Slovákov,
ktorí žijú mimo hraníc Slovenska.
Sme jedno telo, nech nás spája spoločné dobro a láska.
Za ruky sa držíme, majme srdce družné.*

*Vo vianočnom jase
pozdravujem všetkých Slovákov,
ktorí žijú mimo hraníc Slovenska.
Sme jedno telo, nech nás spája
spoločné dobro a láska.
Za ruky sa držíme,
majme srdce družné!*

1. V mladom veku
2. S Rudolfom Dilongom v mladosti
3. Nad veršami
4. S rehoľným bratom Rudolfom Dilongom v Pittsburghu
5. Pri svätej omši
6. So speváčkou Darinou Laščiakovou

Za vianočný vínš i celý rozhovor ďakuje Pavol Hudík

SLOVÁCI V TALIANSKU

Taliansko je krásna krajina plná histórie, tradícií, no iná ako naše Slovensko, kde sme sa narodili. Samozrejme, že tu môžete zažiť aj chvíle, keď si domáci pri predstavovaní „pomýlia“ Slovensko so Slovinskom. Môže to svedčiť o tom, že Taliani neovládajú dostatočne dejiny a zemepis, ale aj o tom, že my Slováci nevieme našu vlasť vo svete náležite prezentovať. Treba však povedať, že Taliani majú o Slovákoch veľmi dobrú mienku. Vysoko hodnotia a vážia si predovšetkým to, že Slováci majú záujem vzdelávať sa na talianskych univerzitách. Veľmi uznanlivo sa vyjadrujú aj o Slovenkách, a nielen preto, že sú krásne, ale najmä praktické a šikovné.

Hoci nás životné osudy zavedú ďaleko od domova, človek ostáva mysľou neustále spojený s rodom. Vtedy prídu chvíle, keď vďalekej cudzine potrebujete najst niekoho bytostne blízkeho. Celkom na začiatku sa to stávalo aj mne. Teraz, keď sa kontaktujú so mnou naši krajanovia, vidím, akí sú šťastní, že našli niekoho, s kým sa môžu porozprávať v materinskom jazyku. Preto som sa dlhší čas s manželom Pierom zamýšľala nad tým, ako vyhľadať a spojiť krajanov prostredníctvom slovenskej kultúry. Veľmi som si želala, aby sme sa hoci v duchovne blízkej cudzine ako krajanovia našli, aby sme o sebe vedeli, zblížili sa a na spoločných stretnutiach rozvíjali našu kultúru a tradície.

2.

Vždy mi išlo o to, aby sme na týchto stretnutiach upevňovali naše národné povedomie, prirodzenú hrdosť na krajinu pod Tatrami, na jej prírodné krásy, historické pamätihodnosti, ako aj na mimoriadne bohatú klenotnicu slovenskej ľudovej tvorivosti.

V Taliansku je viacero slovenských organizácií, ktoré aktívne spolupracujú, napríklad asociácia Allegra v Modene, ďalšie v Turíne, v Miláne a v Neapole. V posledných rokoch sa nám podarilo spoločne zorganizovať veľa zaujímavých, a myslím si, že pre prezentáciu našej vlasti aj užitočných podujatí. Slovensko sa v súčasnosti dostáva výrazne do povedomia Talianov, začínajú ho vnímať nielen cez futbalistov, ktorí hrajú v talianskych kluboch, ale aj cez umelcov, výtvarníkov, spevákov či hercov. Taliani vnímajú veľmi pozitívne, keď talentovaní, vzdelaní a najmä životaschopní mladí ľudia zo Slovenska do ich krajiny prídu a presadili sa v silnej konkurencii. To je najlepší dôkaz o tom, že našinec sa vo svete nestráti, že sa vie adaptovať na nové podmienky, ale pritom si vie zachovať vlastnú, jedinečnú národnú identitu.

Rada by som spomenula aspoň tie najúspešnejšie podujatia, ktoré sme ako spolok Slovákov v oblasti Emilia Romagna a asociácia Allegra zorganizovali. Radnica mesta Castelvetro di Modena v Taliansku v rámci tradičného veľtrhu absurdity MERCURDO 2005 vyhlásila 1. medzinárodnú súťaž absurdity. Do tohto projektu sme sa rozhodli zapojiť študentov zo Slovenska. Súťaže sa zúčastnili tímy Vysoké školy múzických umení a Vysoké školy výtvarných umení z Bratislavy pod hlavičkou VŠMU – Katedry UNESCO. V medzinárodnej súťaži získali hlavnú cenu MERCURDO 2005.

V apríli 2006 sme v Modene pripravili koncert slovenského speváckeho zboru Ad una corda z Pezinka. Koncert sa konal v Dóme, priamo na Piazza Grande. Na úvod zaznela modlitba za Jána Pavla II., ktorou sme si pripomenuli prvé výročie jeho smrti. Spevácky zbor zaradil do programu prierez piesňovej tvorby stredoeurópskych autorov z obdobia od 13. do 20. storočia. Zazneli aj Mozartove diela, ktoré

3.

4.

5.

uviedli pri príležitosti 250. výročia jeho narodenia. Na námestí pred modenským Dómom predstavovali Slovenky v tradičných ľudových krojoch rôzne techniky zdobenie veľkonočných vajčiek a ručnú výrobu postavičiek z kukuričného šúpolia. Predvzdali aj staré slovenské tradície Veľkonočného pondelka. Plietli napríklad korbáče z vrbových prútov, ktoré zdobili farebnými stuhami. Okrem maľovaných vajčiek predávali tiež slovenskú ľudovú keramiky a ďalšie remeselnícke výrobky. V máji 2006 sme si pripomenuli 2. výročie vstupu Slovenskej republiky do Európskej únie. Na podujatí sa zúčastnil slovenský veľvyslanec v Taliansku Stanislav Vallo, riaditeľ Slovenského inštitútu v Ríme Miroslav Musil, konzul Juraj Šumichrast a organizátori podujatia Zuzana a Pierluigi Solieriovi. Pán veľvyslanec vo svojom prejave okrem iného povedal: „Chceli sme ponúknuť Modenčanom príležitosť, aby sa o Slovensku, ktoré je nesporné výnimočné, ale zatiaľ trochu menej známe, dozvedeli viac.“ Podobné oslavy sa uskutočnili aj v nasledujúcom roku, tentoraz v Bologni. Program sa uskutočnil

6.

v rámci festivalu „bé – Bolognaestate 07“ (Bolonské leto 07). Hostia si pozreli výstavu známeho slovenského fotografa Tibora Huszára, vypočuli si koncert mladého husľového virtuóza Dalibora Karvaya a Daniela Buranovského, vystúpenie rómskej kapely Diabolské husle a videli filmové predstavenie „slovenského Felliniho“ Juraja Jakubiska *Dovidenia v pekle, priatelia*. Vo februári 2008 sa na pôde Bolonskej univerzity za prítomnosti predstaviteľov Spoločnosti Alexandra Dubčeka a ďalších slovenských i talianskych inštitúcií konal ceremoniál udeľovania čestného členstva Spoločnosti Alexandra Dubčeka profesorovi Romanovi Prodimu, vtedajšiemu predsedovi talianskej vlády. Profesor Prodi sa v novembri 1988, teda pred dvadsiatimi rokmi, práve v Bologni s Alexandrom Dubčekom veľmi zblížil. Vtedy mu pri príležitosti 900. výročia založenia tejto alma mater udelili čestný doktorát honoris causa v odbore politických vied. Vo večerných hodinách sa pod záštitou prezidenta Slovenskej republiky Ivana Gašparoviča konal II. reprezentačný ples Slovákov v zahraničí. Na ples sa zúčastnili Slováci z Veľkej Británie, Nemecka, Švajčiarska, Švédska, Chorvátska, Talianska a zo Slovenska. Nechýbali na ňom ani taliansky premiér Romano Prodi, slovenský vicepremiér Dušan Čaplovič a predsedníčka Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí Vilma Prívarová. V júli 2008 sme pri príležitosti 90. výročia skončenia I. svetovej vojny ako prejav úcty slovenským vojakom, ktorých na Pieve padlo 60 000, odhalili na Radnici v Ponte di Pieve pamätnú tabuľu. Na slávnostnom akte boli prítomní pod-

predseda vlády Slovenskej republiky Dušan Čaplovič, predseda Matice slovenskej Jozef Markuš a starosta Piavy Roberto Zanchetti. Všetci zdôraznili výnimočne priateľskú úroveň vzťahov medzi Slovenskom a Talianskom ako členskými štátmi Európskej únie.

Združenie Allegra pripravilo začiatkom septembra 2008 v Bologni výstavu fotografa Ladislava Bielika – AUGUST 1968, BRATISLAVA. Išlo o veľký počet fotografií, fragmentov udalostí, dokumentov doby a minipríbehov ľudí, z ktorých sa v okamihu stali existencie bez budúcnosti. Na tejto výstave mohli Taliani nájsť aj zmes nálad či extrémnych reakcií na okupáciu Československa v auguste 1968. Z fotografií sála devastujúca beznádej zo straty slobody. Bola to výstava o období, keď veľa našich krajanov opustilo svoju vlasť, lebo hľadali možnosť pre dôstojný a slobodný život v zahraničí. S výstavou sa do konca roka 2008 zoznámia aj obyvatelia Florencie, Modeny a Turína.

Na záver tu mám aj jednu osobitnú pozvánku pre vás, milí krajanovia. A nielen pre krajanov z Talianska. Už teraz vás pozývame na III. reprezentačný ples Slovákov v zahraničí, ktorý sa bude konať 14. februára 2009 v Palazzeo Re Enzo v Bologni. Bude to výnimočná príležitosť, aby si tí, ktorí žijú v zahraničí, upevnili existujúce priateľstvá, prípadne nadviazali nové kontakty. Ale bude to najmä príležitosť opäť ukázať kultivovanému talianskemu obecnstvu špičkové výkony slovenských umelcov a vysokú úroveň našej kultúry. Bude to nová príležitosť predstaviť slovenskú tvorivosť v plnej šírke za účasti významných hostí zo Slovenskej republiky a Talianskej republiky, ako aj predstaviteľov Európskej únie. Hostia sa zúčastnia aj na ekumenickej bohoslužbe, ktorá bude venovaná výročiu úmrtia sv. Cyrila a posolstvu bratov vierozvestcov pre duchovný, kultúrny, ale najmä dôstojný a plnohodnotný život Slovákov vo svete.

Pripravila Zuzana Solieri

1. a 3. Z odhaľovania pamätnej tabule slovenským vojakom, ktorí padli v I. svetovej vojne na rieke Pieve
2. Koncert Kláry Mítsovej v kostole San Carlo v Modene
4. a 5. Z výstav Ladislava Bielika a Tibora Huszára
6. Spevácky zbor Ad una corda z Pezinka
7. Pozvánka na III. reprezentačný ples Slovákov v zahraničí
8. Ples Slovákov v zahraničí 2008

7.

8.

Slovensko má nádherné kultúrne, prírodné a historické bohatstvo, ktoré dáva našej malej krajine v srdci Európy svojrázny a nezameniteľný ráz. Územie dnešného Nitrianskeho samosprávneho kraja patrí medzi najstaršie osídlené územia Slovenska. Právom ho označujeme za kraj histórie, termálnych prameňov a dobrého vína.

NITRIANSKY SAMOSPRÁVNÝ KRAJ VÁS VÍTA Pri prameni slovenskej histórie

Nitriansky kraj sa rozprestiera na juhu Slovenska na ploche 6 343 km² a je domovom 713 422 obyvateľov. Kraj tvoria okresy Komárno, Levice, Nitra, Nové Zámky, Topoľčany, Zlaté Moravce, 15 miest a 350 obcí. Sídлом samosprávneho kraja je mesto Nitra a sídli v nej mnohé kultúrne a vzdelávacie inštitúcie.

Jeho územie bolo osídlené odnepamäti. Prejavuje sa to aj na zachovaných nehnuteľných pamiatkach. Má zaregistrovaných 535 nehnuteľných pamiatok SR s 904 objektmi. Kraj je „veľkou knihou“ vývinu urbanizmu a architektúry od najstarších stôp po činnosti človeka až po súčasnosť. Mnohé z pamiatok možno zaradiť medzi vrcholné diela svojho druhu na Slovensku i v strednej Európe.

Aj samotné sídlo kraja vypovedá o dávnej histórii, o príchode našich slovanských predkov, Nitrianskom kniežatstve, misii solúnskych bratov Cyrila a Metoda v r. 828, Svätoplukovi i o Veľkej Morave. Hoci nie všetky pamiatky sa zachovali v pôvodnom stave, ilustrujú nielen vývin náhľadu na architektúru,

ale aj vývin spoločenského života. Takýmto objektom je napríklad Nitriansky hrad, kde vďaka archeologickým výskumom môžeme vidieť obranné valy z čias Veľkomoravskej ríše (833 – 906), románsku kaplnku sv. Emeráma, renesančné brány, barokové hradby s bastiónmi, zbarokizovaný gotický horný kostol i barokový dolný kostol Katedrály sv. Emeráma. Najstaršie pamiatky kraja sa viažu k archeologickým výskumom. Práve v súčasnosti archeológovia z Archeologického ústavu v Nitre získali v lokalite hradiska Vály v obci Bojná unikátny nález – pozlátané plakety s figurálnymi kresťanskými reliéfmi, ktoré sú jednoznačným dôkazom o kresťanstve na území Nitrianskeho kniežatstva (okolo r. 800 – 833) už v období pred pôsobením byzantskej misie Konštantína a Metoda na Veľkej Morave.

Mnohé vzácne artefakty však nie sú viditeľné priamo v teréne, môžeme sa s nimi stretnúť v expozíciách 5 múzeí kraja alebo v obecných múzeách. K tým doteraz viditeľným pamiatkam patria rondely vo Svodíne a Golanove z kamennej doby, mohutný pevnostný val z rímskeho obdobia v okolí Pečeníc, rímsky vojenský tábor Kelemancia – Leányvár pri lži v blízkosti Komárna, vybudovaný v 1. až 3. stor. n. l. Z čias Veľkomoravskej ríše (z 9. stor.) pochádzajú valy na Nitrianskom hrade. V rovnakom období bola postavená aj rotunda sv. Juraja v Nitrianskej Blatnici. Predrománske obdobie (po zániku Veľkomoravskej ríše do začiatku 11. stor.) charakterizuje sakrálna architektúra s odkazom Veľkej Moravy. Taký je jednolodový Kostol sv. Juraja v Kostofanoch pod Tribečom so vzácnymi nástennými maľbami, Kostol sv. Štefana v Nitre-Párovciach, Kostol sv. Michala v Nitre-Dražovciach či kostol v Starom Tekove. Mnoho pôvodne románskych kostolov prestavali, ale zachované pomáhajú vytvoriť predstavu o ich podobe i duchovnom pôsobení. Za všetky treba spomenúť aspoň Kaplnku sv. Emeráma, dnes súčasť Katedrály sv. Emeráma na Nitrianskom hrade, tehlovú románsku rotundu dvanástich apoštolov z 12. storočia a kamenný Kostol Panny Márie v Bini zo začiatku 13. storočia, kostol v Diakovciach z r. 1228. Najmä v období po tatárskom vpáde sa na vojensky strategických miestach začali stavať aj kamenné hradby, neraz na starších hradiskách, ako napríklad Nitriansky, Hrušovský, Topoľčiansky či Levický hrad. Dávnou históriu v sebe ukrýva aj unikátna obec Brhllovec, preslávená skalnými obydliami vysekanými do sopečného tufu z čias tureckých nájazdov. Skvelou ukážkou gotického slohu je farský Kostol sv. Mikuláša v bývalom banskom kráľovskom mestečku Pukanec zo 14. storočia so sieťovou klenbou a gotickými oltármi z konca 15. storočia, jednolodový kostol v Želiezovciach. Z obdobia renesancie sa zachovala renesančná časť kaštieľa v Topoľčiankach, opevnený kaštieľ v Šali, vybudovaný na starších základoch, kaštieľ s opevnením v Nitrianskej Stredě. Fortifikácie vyvolané vojenským tlakom Osmanskej ríše v 16. – 17. storočí nájdeme v Nových Zámkoch a Komárne, kde je pevnosť – európsky unikát – s jedinečne zachovaným päťuholníkovým pevnostným systémom vybudovaná na mieste hradu z 12. storočia.

Na území kraja je aj veľa vynikajúcich príkladov sakrálny architektúry barokového slohu: zbarokizovaný tzv. horný kostol Katedrály sv. Emeráma na Nitrianskom hrade, ktorý je unikátne schodiskom spojený s tzv. dolným barokovým kostolom z rokov 1621 – 1642 a ten tvorí druhú loď katedrály, v Komárne bývalé jezuitské kolégium z roku 1654 alebo neskorobarokový kostol z roku 1754, dnes pravoslávny, v Leviciach Kostol sv. Michala, v Šahách barokovo prestavaný kostol z 13. storočia. V klasicistickom štýle sa opäť prestavovali najmä kostoly, ale aj kaštiele, napríklad západné krídlo kaštieľa v Topoľčiankach – najvýznamnejšia klasicistická stavba na Slovensku, pôvodne barokový kaštieľ v Mojmirovciach, kaštieľ v Trávnici, v Krušovciach. Aj v ďalších obdobiach vývin architektúry sledoval celoeurópske hnutia a, prirodzene, nechýba ani súčasná architektúra, medzi ktorou vyniká najmä

komplex Slovenskej poľnohospodárskej univerzity v Nitre – stavba 20. storočia vo svojej kategórii, evanjelický Kostol Svätého Ducha v Nitre a ďalšie, ktoré sú zaradené do výberu významných architektur 20. storočia na Slovensku. Nitriansky samosprávny kraj oplýva najväčším výskytom termálnych vôd na Slovensku. Podhájska, Patince, Diakovce, Poľný Kesov, Levice, Santovka, Štúrovo, Komárno, Nové Zámky sú pre dovolenkarov dobré známe miesta, lebo pri termálnych prameňoch sa vytvorili dobre vybavené letné rekreačné centrá. Okrem bohatstva kultúry, histórie a termálnych vôd je i krajom kvalitného viniča, z ktorého vinárski majstri – vincúri – vyrábajú víno s neodolateľnou chuťou a vôňou, o ktoré sa s pôžitkom budete chcieť deliť aj so svojimi priateľmi.

1. Súsošie *Solúnski bratia* v Nitre
2. Pribinove slávnosti v Nitre
3. Tekovské múzeum v Leviciach
4. Hvezdáreň v Hurbanove
5. Župný dom v Nitre
6. Nové Zámky
7. Expozícia v Ponitrianskom múzeu v Nitre

www.unsk.sk

Archeologické nálezy v Bojnnej osvetľujú počiatky našej štátnosti a kresťanstva na území Slovenska.

Bojná

Obec leží v Nitrianskom samosprávnom kraji v južnej časti Považského Inovca a sčasti na Nitrianskej pahorkatine, v údolí potoka Bojnianka. V týchto miestach bol dôležitý staroveký a neskôr aj stredoveký prechod zo stredného Považia na stredné Ponitrie. Cez Bojnú, ktorá je súčasťou mikroregiónu pod Marhátom, prechádza cesta z Topolčian do Piešťan.

Územie patrí medzi sídliskové oblasti so starou historickou tradíciou, začínajúcou sa už v mladšej kamennej dobe. Neskôr po Keltoch a Germánoch prichádzajú sem naši slovanskí predkovia. Názov obce Bojná má asi pôvod v praslovanskom slove „bojňa“, označujúcom usadlosť v blízkosti miesta s vojenskou posádkou. Práve prebiehajúci archeologický výskum na hradisku Valy pri Bojnnej potvrdzuje prítomnosť bojovej družiny v tejto lokalite už začiatkom 9. storočia, keď bolo hradisko Valy významným centrom Nitrianskeho kniežatstva. Prvá písomná zmienka o Bojnnej pochádza z roku 1424. V priebehu 15. storočia zažila vďaka blízkosti významnej stredovekej diaľkovej komunikácie veľký rozvoj, ktorý prerušili v roku 1530 turecké nájazdy, keď bola viac ako polovica domov v Bojnnej vypálená. Ale už koncom 16. storočia vinohradnícke mestečko s výsadami znovu prosperovalo, nielen vďaka vinohradníctvu, ale aj remeslám, trhom a jarmokom. Od 17. storočia má Bojná svoj vlastný erb – s bohatým strapcom hrozna a vinohradníckym nožíkom. Používa ho dodnes. Bojná má v súčasnosti viac ako 2 000 obyvateľov. V obci sa nachádza múzeum s expozíciou archeologických náleзов Bojná – hospodárske a politické centrum Nitrianskeho kniežatstva. Sú v ňom vystavené najnovšie nálezy zo začiatku 9. storočia. Nádherné okolie obce láka návštevníkov, ktorí sa môžu dostať k minerálnemu prameňu Dastín v Novej Lehote, na Bezovec, Čertovu pec, Podhradie, Duchonku alebo na turistickú prechádzku lesmi Považského Inovca napríklad do veľkomoravského hradiska Valy, na Mačaciu Skalku a Marhát. Samotnú obec i malebné prostredie jej okolitých hôr môžete spoznať prostredníctvom peších a cyklistických vychádzok v ktoromkoľvek ročnom období.

www.bojna.sk

V severozápadnej časti bojnianskeho chotára leží hradisko Valy, vzdialené od obce asi 6 km. Má obličkový tvar, rozlohu spolu s predhradím až 11 ha a jeho valy z vonkajšej strany dosahujú ešte i dnes obdivuhodnú výšku takmer 10 m.

Unikátne archeologické bohatstvo

Začiatky záujmu o hradisko

Prvá informácia o Valoch pochádza z roku 1912, keď ju v uhorskom časopise *Arheológiai értesítő* uverejnil Ľudovít Némethy, kňaz-historik, ktorý žil v tom čase v Bojnnej. Jeho intuitívny názor na časové zaradenie hradiska bol prekvapujúco správny; mohutné opevnenie podľa neho svedčí o tom, aký silný bol kedysi slovanský „živiel“. V rokoch 1927 – 1928 sa mal údajne v lokalite nájsť pri rozširovaní lesnej cesty hromadný nález 20 – 30 železných predmetov, predovšetkým poľnohospodárskeho a remeselníckeho náradia, ale spomínaný nález je dnes nezvestný. Prvé spoľahlivé, aj keď skromné výsledky o archeologickom charaktere hradiska Valy priniesla až v roku 1962 V. Vendtová z Archeologického ústavu SAV v Nitre, ktorá skúmala profil v priestore východnej brány. Koncom 20. storočia sa hradisko dostalo do pozornosti amatérskych hľadačov, ktorí tu vykopali množstvo prevažne železných artefaktov, hrívien, náradia, militárií, ako aj viacero železných, bronzových, strieborných a pozlátených ozdôb. Pravdepodobne väčšiu časť z nich sa podarilo získať do zbierok Archeologického ústavu SAV v Nitre, Slovenského národného múzea v Bratislave a ďalších múzeí. Od roku 2003 venoval Archeologický ústav SAV v Nitre hradisku Valy sústavnú pozornosť a vykonal tu aj sondážne práce. V roku 2007 sa začal systematický archeologický výskum tohto hradiska pod vedením PhDr. Karola Pietu, DrSc.

Výskum Archeologického ústavu SAV v Nitre

Sústava troch včasnostredovekých opevnení pri Bojnnej a najmä jeho súčasť – veľké hradisko Valy – je v centre pozornosti archeologického bádania na Slovensku. Počas výskumu, ktorý od roku 2007 uskutočňuje Archeologický ústav Slovenskej akadémie vied v Nitre za významnej podpory vlády Slovenskej republiky, sa podarilo nájsť a zdokumentovať mimoriadne významné pamiatky. Hradisko Valy sa nachádza na horskom hrebení. Na ploche 9 ha bolo vybudované veľké valové opevnenie s priekopami a dvomi bránami. Na západnej strane k nemu patrilo ešte dvojhektárové predhradie, chránené šijovým valom s priekopou. Obvodové valy sú ešte i dnes v korunke vysoké 6 m. Hradby boli postavené z dreva a hliny a ich jadro držali rady dubových stĺpov spájaných prúteným výpletom. Na vnútornej strane mala fortifikácia komory, v ktorých sa zachovali viaceré sklady železného náradia a nástrojov. V areáli hradiska boli odkryté jednoduché obytné zemnice, ale aj remeselnícke, hlavne kovárske dielne. Náradie, nástroje a iné predmety zo šestnástich dosiaľ objavených

hromadných náleзов svedčia o vyspelej remeselnej výrobe i nepokojnej dobe, v ktorej boli tieto cenné veci ukrývané. Veľká stavba s kamennou podmurovkou v strede hradiska a množstvo honosných predmetov, ako zlatom a striebrom vykladané ostrohy či bronzové pozlátené ozdoby, sú svedectvom prítomnosti významných predstaviteľov spoločenskej elity tej doby. Podstatná časť náleзов i stavieb patrí do obdobia Nitrianskeho kniežatstva z prvej tretiny 9. storočia, t. j. do obdobia medzi zánikom Avarskej ríše a rozvinutým veľkomoravským obdobím, keď bola Bojná bezpochyby jedným z našich kniežacích sídiel. Hradisko po prvý raz násilne zaniklo v prvej polovici 9. storočia. Vzápätí obnovené Valy v Bojnnej spolu s dvorcom v neďalekej Nitrianskej Blatnici a známym veľmožským sídlom v Ducovom existovali aj v období Veľkej Moravy. Hradisko slúžilo ako jedna z pevností na hraniciach Nitrianska a Považia. Definitívne bolo zničené a opustené na začiatku 10. storočia, zrejme v dôsledku maďarských nájazdov. O týchto posledných bojoch vypovedajú spálené obydlia a valy, desiatky šípov a úlomky inej výzbroje.

Najdôležitejšími objavmi v Bojnnej sú ranokresťanské pamiatky – súbor šiestich pozlátených reliéfnych plaket, pozlátená spona z knižného kódexu a bronzový zvon. Zvony sú neoddeliteľnou súčasťou našej civilizácie a patria k atribútom kresťanskej tradície. Doklady ich používania už na začiatku 9. storočia môžeme právom zaradiť medzi významné svedectvá počiatkov našich národných dejín. Výskum potvrdzuje, že Bojná patrí svojim vznikom, funkciou a zánikom do včasného stredoveku. Pozlátené plakety s figurálnymi kresťanskými reliéfmi sú unikátnym príkladom umenia karolínskej doby. Pochádzajú z prenosného dreveného oltára, ktorý obvykle slúžil aj ako skrinka na ostatky či bohoslužobné nádoby. Nálezy svedčia o pravdepodobnosti ich používania na hradisku už v prvej polovici 9. storočia. Texty na plaketách, písané latinsky, sú prvými dokladmi použitia písma nielen u nás, ale aj u stredoeurópskych Slovanov vôbec.

Dôsledný výskum hradiska bude pokračovať aj v ďalších rokoch. Jeho doterajšie výsledky sú už teraz prístupné na stálej výstave v obci Bojná. Od októbra 2008 sú prezentované aj na výstave v Moravskom zemskom múzeu v Brne s názvom BOJNÁ – RANÉ STREDOVEKÉ MOCENSKÉ CENTRUM MEDZI NITROU A MORAVOU a v budúcom roku budú v rozšírenej podobe inštalované v Slovenskom národnom múzeu v Bratislave.

www.sav.sk

1. Z otvorenia múzea v Bojnnej v r. 2007
2. Predseda vlády R. Fico, podpredseda vlády D. Čaplovič a predseda NSK M. Belica na slávnostnom otvorení.
3. Známy slovenský špecialista prof. Anton Gúth spolu s ďalšími špičkovými lekármi z Bratislavy na brigáde na hradisku Bojná
4. Rez veľkým opevnením hradiska

Súbor náleзов z hradiska v Bojnnej je jednoznačným dôkazom pôsobenia kresťanstva na území Nitrianskeho kniežatstva už v časoch pred pôsobením byzantskej misie Konštantína a Metoda na Veľkej Morave. Predpokladá sa, že by mohli ísť o christianizačný prúd, ktorý organizoval patriarchát v severotalianskej Aquilei.

Zo života Slovákov vo svete

Hore:
Folklórny súbor SKUS Šafárik z Nového Sadu na vystúpení v meste Mojkovac

Austrália

20. októbra zomrel v Austrálii legendárny slovenský hudobník Juraj Berczeller. Klavirista, aranžér, skladateľ a kapelník, nestor slovenskej tanečnej hudby sa narodil 4. februára 1914 v Ipeľských Šahách na južnom Slovensku. Ako malý chlapec dal pred ostatnými detskými radovánkami prednosť klavíru, ktorému ostal verný vyše 80 rokov.

6. decembra pripravilo Združenie austrálskych Slovákov v Doncastri premiéru divadelného predstavenia hry Jána Palárika *Dobrodružstvo pri občinkoch*.

30. – 31. decembra sa v Doncastri uskutočnil XVIII. kongres austrálskych Slovákov. Motto kongresu: Oslava nášho slovenského dedičstva. Kongres bol zameraný na príchod prvých slovenských prisťahovalcov do Austrálie v r. 1928, ale aj v r. 1948 a 1968. Podujatie pripravilo Združenie austrálskych Slovákov.

Čierna Hora

17. októbra sa v meste Mojkovac uskutočnilo vystúpenie folklórneho súboru SKUS Šafárik z Nového Sadu. Cieľom bolo prezentovať autentický slovenský folklór. V Mojkovci sa konal aj koncert slovenských ľudových piesní v podaní husľového virtuóza Pavla Kabasa zo Starej Pazovy.

V novembri sa v Podgorici konala prezentácia bulletinu Slováci v Čiernej Hore.

Dánsko

3. novembra sa konala vernisáž výstavy *Magická osmička v dejinách Slovenska*, ktorú pripravil zastupiteľský úrad v Kodani.

Francúzsko

12. októbra pripravila Slovenská katolícka misia oslavy 55. výročia založenia SKM. Oslavy sa uskutočnili v Paríži.

9. novembra zomrel vo veku 74 rokov František Manák, dlhoročný predseda Spolku francúzsko-slovenského priateľstva a šéfredaktor slovenského Spravodaja vo Francúzsku. Niekoľko rokov bol aj členom Rady Slovákov žijúcich v zahraničí pri Matici slovenskej, ktorá mu za jeho prácu udelila Zlatú medailu Cyrila a Metoda in memoriam.

Slovenská katolícka misia zorganizovala **13. decembra** Slovenský vianočný koncert v kostole S. M. Madeleine v Paríži.

Chorvátsko

20. októbra pripravila Matica slovenská v Iloku 3. ročník festivalu sólových spevákov ľudových piesní pod názvom *Na brehu pri Dunaji*.

8. novembra pripravila Matica slovenská v Josipovci 10. ročník festivalu *Keď sa ruža rozvíjala*.

24. decembra sa uskutočnil vianočný koncert KUS Júlia Benčíča a SKOS Ľudovíta Štúra z Iloku.

Kanada

5. októbra uviedla Kanadská základina pre umenie a divadlo pásmo *Shalom* pre krajanov z Ottawy a Montrealu. Podujatie sa uskutočnilo na pôde veľvyslanectva SR.

9. – 10. októbra pripravil zastupiteľský úrad v Ottawe v spolupráci so zástupcami krajskej komunity medzinárodnú konferenciu k udalostiam z roku 1968 v Československu. Podujatie sa uskutočnilo na Univerzite v Ottawe.

18. októbra pripravila Kanadská Slovenská liga banket na oslavu vzniku 23. zboru Kanadskej Slovenskej ligy a 150. výročia založenia mesta Welland.

6. decembra sa v Kostole Sv. Lukáša v Toronte konal večer poézie *Óda na básnika* pri príležitosti 80. narodenín Milana Rúfusa. Podujatie pripravila Kanadská základina pre umenie a divadlo.

Múzeum slovensko-kanadského kultúrneho dedičstva pripravilo **6. decembra** vianočný večer, na ktorom si krajanovia pripomenuli slovenské vianočné zvyky a tradície.

20. decembra zorganizovala Kanadská základina pre umenie a divadlo pásmo slova a kolied *Vianočný stromček náš – večer vianočnej poézie* v Toronte.

Libanon

30. októbra pripravila Asociácia absolventov českých a slovenských vysokých škôl v Libanone besedu absolventov s predstaviteľmi zahraničného obchodu Libanonu a s významnými podnikateľmi na tému *Ako zlepšiť podnikateľské aktivity medzi Libanomom a Slovenskom*. Hlavný cieľ besedy – propagácia Slovenska a hľadanie nových možností spolupráce medzi obidvoma krajinami. Beseda sa konala v Bejrúte.

22. novembra zorganizovala Asociácia v Bejrúte stretnutie priaznivcov slovenskej poézie. Cieľom bolo prehĺbiť záujem absolventov a krajaniek o slovenskú literatúru.

6. decembra sa konal vianočný večierok – jedno z dvoch najdôležitejších podujatí Asociácie. Večierku sa zúčastnila aj predsedníčka ÚSZZ Vilma Prívarová.

Maďarsko

5. decembra pripravila Celoštátna slovenská samospráva a Slovenský inštitút podujatie *Celoštátna adventné stretnutie detí*. Na stretnutie boli pozvaní žiaci slovenských škôl, ktorí sú aktívni v národnostnej kultúrnej činnosti. Do slávnostnej časti programu boli zaradené príhovory hostí, zapálenie adventných sviec a vianočný program, ktorý predviedol hosťujúci súbor zo Slovenska.

14. decembra zorganizovala Slovenská samospráva v Budapešti podujatie zamerané na zhodnotenie celoročnej práce samosprávy a oslavy Vianoc – Slovenské Vianoce.

Nemecko

6. decembra pripravila Slovenská katolícka misia v Mníchove mikulášsku besedku a **13. decembra** vianočný večierok, ktorý sa uskutočnil v Mníchove. Na oboch podujatiach si deti pripravili krátke vystúpenia, nechýbali ani vianočné koledy.

Poľsko

23. – 26. októbra sa v Krakove konal 12. knižný veľtrh. Slovenská kniha bola zastúpená v stánku Spolku Slovákov v Poľsku. Z pôvodnej slovenskej tvorby bola vydavateľskou novinkou dvojazyčná zbierka poézie J. Leikerta Rosa na duši vo výbere a preklade R. Majerka, krátky román P. Vilikovského *Večne je zelený...* v preklade J. Waczkowa, Antológia súčasnej slovenskej prózy *Miesto v príbehu*, historický román A. Hyskisa *Milujte kráľovnú*, Antológia súčasnej slovenskej poézie, dráma I. Bukovčana *Slučka pre dvoch* alebo domáca šibenica a Krajanský spevník kňaza J. Bednarčíka. Nechýbal ani najväčší slovenský krajský časopis vydávaný v Poľsku *Život*, ktorý oslávil v tomto roku 50. výročie svojho vzniku, a ročník *Almanach Slováci v Poľsku*. Novinkou vydavateľstva Spolku Slovákov v Poľsku bola kniha *Vojna o Spiš* M. Majerikovej, venovaná poľsko-slovenským vzťahom v rokoch 1918 – 1939.

22. novembra zomrel Ján Špernoga, popredný predstaviteľ slovenskej národnostnej menšiny v Poľsku, podpredseda Spolku Slovákov v Poľsku a bývalý šéfredaktor časopisu *Život*. Narodil sa 21. 6. 1938 v Kacvíne. Po skončení Univerzity Komenského v Bratislave, kde študoval na Filozofickej fakulte odbor slovenský jazyk a literatúra a taliansky jazyk, pôsobil v Poľskej tlačovej kancelárii a od r. 1974 v redakcii *Života*. Od r. 1983 pôsobil ako tajomník a od r. 1990 – 2006 ako šéfredaktor tohto časopisu. Od r. 2003 zastával funkciu podpredsedu Spolku Slovákov v Poľsku. Zaoberal sa najmä otázkami Oravy. Z jeho iniciatívy sa podarilo obnoviť slovenské vyučovanie v Podvlku a ďalších oravských či spišských obciach.

Rakúsko

Zastupiteľský úrad a Slovenský inštitút vo Viedni pripravili **5. októbra** premietanie slovenského filmu *Ľalie poľné* v rámci filmových dní *Zakázané filmy zo Slovenska – Pražská jar*.

4. – 22. októbra zorganizovali vo Viedni Divadelný kolotoč skupiny krajín V 4. V rámci tradičného divadelného festivalu sa predstavili tri slovenské divadlá.

Slovenský školský spolok SOVA pripravil **2. novembra** detskú halloweenovú párty. **16. novembra** zorganizoval 4. slovenskú detskú čitateľskú noc. **14. decembra** pripravil vianočné literárno-divadelné pásmo pod názvom *Nesiem vám novinu*.

17. decembra sa uskutočnil vianočný organový koncert M. Vrabela v Kostole Panny Márie Nábřežnej.

Rumunsko

Divadelná skupina *Nádej z Nadlaku* vystúpila koncom **októbra** v Nových Sadoch pri Nitre s hrou Jána Chalupku *Starý zaľubenec*. Nadlačania boli hosťami miestnej základnej školy a spoločne s ňou založili fond s názvom *Od srdca k srdcu*. Jeho cieľom je podporovať talentovaných študentov, ktorí prichádzajú na Slovensko študovať a udržiavať priateľstvo medzi ich materskou krajinou a diaspórou Slovákov v Nadlaku.

Srbsko

10. októbra sa v Kovačici konal 17. ročník detského festivalu slovenských ľudových pesničiek *Rozspievané klenoty*.

11. októbra sa konal 35. ročník festivalu *Padina spieva*. Ide o prehliadku folklórnej piesne, ktorú zorganizoval hudobný ohotník Ondrej Kotváš-Jogi.

15. októbra prebiehal Deň Báčskeho Petrovca. Pri tejto príležitosti udelili uznania Michalovi Hataľovi a Kvetoslave Benkovej.

19. októbra pripravilo Združenie Selenča – združenie pre zachovanie kultúry, tradícií a umenia v Selenči – 28. ročník festivalu slovenskej hudobnej tvorby *Zlatý kľúč 2008*. Na podujatí sa zúčastňujú najznámejší a najkreatívnejší hudobníci, speváci, recitátori, skladatelia, autori textu, sólisti i súbory, Slováci zo Srbska. Cieľom je tvorba nových slovenských piesní, zachovanie slovenskej hudby vo Vojvodine, ako aj oslovenie mladých ľudí a ich angažovanie v tejto oblasti.

Komorný zbor *Musica viva* a Miestny odbor Matice slovenskej Petrovec pripravili **26. októbra** spoločný koncert slovenských zborov. Každý zbor sa predstavil vlastným programom. Cieľom bolo podnieť ľudí k väčším zborovým oslavám, ktoré sa uskutočnia v Petrovci o rok.

Sýria

4. decembra pripravil Spolok krajanov v Homse vianočné stretnutie krajanov, na ktorom okrem zhodnotenia celoročnej práce vystúpili deti krajanov žijúcich v Sýrii v malom kultúrnom programe s tombolou. Na podujatí sa zúčastnila predsedníčka ÚSZZ Vilma Prívarová.

Švajčiarsko

8. novembra sa v Zürichu uskutočnil slávnostný večer pod názvom *40 rokov exilu – 40 rokov FS Kolečko*. Podujatie bolo spomienkou na udalosti z roku 1968. Súčasťou podujatia bolo vystúpenie k 40. výročiu založenia folklórneho súboru *Kolečko* pod názvom *Tancuj, tancuj, vykrúcaj...*

Švédsko

Švédsko-slovenský spolok pripravil **22. novembra** Katarínsku zábavu a **13. decembra** prednášku muzikológa M. Demku.

Ukrajina

V **novembri** sa konali oslavy 15. výročia činnosti Matice slovenskej na Zakarpatsku. Túto strešnú organizáciu slovenských spolkov a organizácií ustanovili v Užhorode pod názvom *Oblasťná kultúrno-osvetová organizácia Matice slovenskej na Zakarpatsku* dňa 11. decembra 1993. Jej úlohou je kriesiť a rozvíjať slovenskú kultúru, školstvo a prehľbovať národné povedomie. **20. decembra** pripravila Matica slovenská na Zakarpatsku Slovenský betlehem, oblasťnú súťažnú prehliadku slovenských betlehenských hier, kolied a vinšov. Podujatie sa uskutočnilo v Užhorode.

USA

19. októbra pripravilo Slovensko-americké kultúrne stredisko v New Yorku koncert pri príležitosti 50. výročia úmrtia významného slovenského hudobného skladateľa M. Sch. Trnavského, ktorý sa narodil 24. 5. 1881 v Trnave a zomrel 28. 5. 1958 v Bratislave. S-ACC pripravuje na **21. februára 2009** tradičný, v poradí už 17. slovenský ples, ktorý sa bude konať v známom newyorskom atletickom klube na Manhattane.

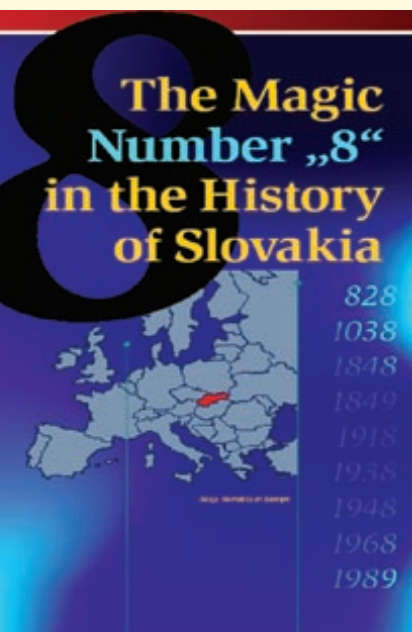

Zhora dole:
Knižný veľtrh v Poľsku

Divadelná skupina *Nádej z Nadlaku* pri vystúpení v Nových Sadoch

Logo Slovensko-amerického kultúrneho strediska v New Yorku

The Magic Number „8“ in the History of Slovakia

828
1038
1848
1849
1918
1938
1948
1968
1989

V dňoch 6. – 8. novembra 2008 sa v priestoroch City Hotelu Bratislava konala Stála konferencia Slovenská republika a Slováci žijúci v zahraničí 2008 s ústrednou témou *Slovenčina v slovenskom zahraničí*. Konferenciu pripravil Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí. Zúčastnilo sa na nej 101 delegátov z 25 krajín sveta a aj v tomto roku nad ňou prevzal záštitu predseda vlády Slovenskej republiky Robert Fico. Medzi účastníkmi boli zástupcovia spolkov a odborníci z radov Slovákov žijúcich v zahraničí, ako aj kompetentní odborníci zo Slovenska.

Stála konferencia

1. Hostia za predsedníckym stolom
2. Delegáti konferencie
3. Podpredseda vlády SR Dušan Čaplovič
- Na strane oproti:
4. Moderátorka Alena Heribanová s predsedníčkou ÚSZZ Vilmou Prívarovou a veľvyslancom Rakúskej republiky na Slovensku Helmutom Wesselym
5. Spieva tenorista Ján Babjak
6. Očarení diváci
7. Pavol Hammel
8. Lúčnica

Na slávnostnom otvorení boli prítomní poslanci NR SR, zástupcovia Ministerstva zahraničných vecí, Ministerstva kultúry a Ministerstva školstva SR, ďalej predstavitelia katolíckej a evanjelickej cirkvi a. v. na Slovensku, Ústredného zväzu židovských náboženských obcí v SR, predstavitelia Matice slovenskej, Svetového združenia Slovákov v zahraničí a ďalší hostia. Konferenciu otvorila predsedníčka Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí Vilma Prívarová, ktorá privítala všetkých delegátov a hostí z domova aj zo zahraničia. Potom sa prítomným prihovorili podpredseda Zahraničného výboru NR SR Jozef Rydlo, poslankyňa NR SR Zdenka Kramplová, trnavský arcibiskup Mons. Ján Sokol, generálny biskup ECAV na Slovensku Miloš Klátik a ďalšie významné osobnosti nášho politického, spoločenského, duchovného a kultúrneho života. Počas druhého rokovacieho dňa delegátov pozdravil podpredseda vlády Slovenskej republiky Dušan Čaplovič.

Hlavným poslaním trojdňovej konferencie bola prezentácia poznatkov a skúseností v oblasti komunikácie a vzdelávania v materinskom jazyku v prostredí slovenských komunít vo svete. Ústredná téma bola rozdelená do troch tematických okruhov: Formy výučby slovenského jazyka v jednotlivých krajinách; Komunikácia v slovenskom jazyku v rodinnom, spoločenskom a cirkevnom živote a Slovenský jazyk v krajských tlačových a elektronických médiách a ich vplyv na udržiavanie národného povedomia. K uvedeným témam odznelo počas dvoch dní celkovo 81 príspevkov. Tretí rokovací deň prebiehal

v pracovných skupinách, ktoré formulovali svoje závery k jednotlivým tematickým okruhom. Pracovné predsedníctvo vypracovalo ich finálnu podobu, ktorú delegáti schválili, a stala sa tak platformou pre ďalšie smerovanie štátnej politiky Slovenskej republiky v tejto oblasti. V preambule Záverov zo Stálej konferencie Slovenská republika a Slováci žijúci v zahraničí 2008 sa

uvádza, že znalosť materinského jazyka je základnou podmienkou uchovania slovenskej národnej identity vo svete a účinným antiasimilačným nástrojom. Výučba v slovenskom jazyku alebo slovenského jazyka je jedným zo základných predpokladov plnohodnotnej existencie slovenskej komunity v zahraničí. Okrem osvojovania si materinského jazyka poskytuje informácie o slovenskej kultúre, histórii, vytvára pozitívny vzťah k Slovenskej republike a v neposlednom rade vychováva inteligenciu, dôležitú pre ďalší rozvoj krajskej komunity. Na stave zachovania slovenského jazyka sa významnou mierou podieľajú krajské spolky, vzdelávacie inštitúcie, rodina, záujmové a voľnočasové organizácie, ako aj národnostná cirkev. Živý jazyk v komunite udržiavajú aj slovenské tlačové a elektronické médiá a neperiodická tlač. Poskytujú informácie o živote spoločenstva a sú stmelujúcim prvkom komunity. Vytvárajú obojsmerný informačný tok medzi Slovákami žijúcimi v zahraničí a Slovenskou republikou. V záujme zachovania jazyka slovenských menšín a komunít vo svete Stála konferencia odporúča svoje závery Slovenskej republike, ako aj organizáciám a inštitúciám Slovákov žijúcich v zahraničí.

Slovensko ďakuje

Účastou konferencie bol aj slávnostný galavečer pod názvom *Slovensko ďakuje*, ktorý sa konal v historickej budove Slovenského národného divadla v Bratislave dňa 7. novembra 2008 so začiatkom o 19.00 hod. Galavečer bol aktom vyjadrenia vďaky Slovenskej republike krajinám, ktoré v rôznych emigrantských vlnách prijali našich občanov a pomohli im vytvoriť podmienky pre ich ďalší plnohodnotný život v zahraničí. Na galavečere, ktorý sa konal pod záštitou prezidenta SR Ivana Gašparoviča, boli prítomní členovia vlády Slovenskej republiky, veľvyslanci a zástupcovia veľvyslanectiev krajín akreditovaných v SR, poslanci NR SR, poslanci parlamentov z Chorvátska, Rumunska a predstaviteľka Výkonnej rady autonómnej pokrajiny Vojvodina, Srbska, zástupcovia Kancelárie prezidenta SR, ministerstiev, ďalej kultúrnych, vedeckých, vzdelávacích inštitúcií a predstavitelia krajských spolkov a tlače. Úvodný slávnostný príhovor predniesla predsedníčka Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí Vilma Prívarová. Po nej sa ujali slova podpredseda vlády SR Dušan Čaplovič a vedúci Kancelárie prezidenta SR Milan Čič. Potom sa už v programe symbolicky ďakovalo krajinám celého sveta.

Tým vzdialeným i tým, ku ktorým máme zemepisne blízko. Kyticu vďaky od predsedníčky ÚSZZ prevzal a prítomným sa prihovoril veľvyslanec Rakúskej republiky na Slovensku Helmut Wessely. V podobnom duchu sa niesli aj ďalšie poďakovania krajinám, ktoré prijali našich emigrantov. Na pódiu diváci privítali veľvyslancu Švajčiarskej konfederácie na Slovensku Josefa Areggera, veľvyslancu Argentínskej republiky so sídlom vo Viedni Eugenia Maria Curia a chargé d'affaires veľvyslanectva Kanady na Slovensku Georgesa Lamieux. Symbolické „Ďakujeme!“ vyslovilo Slovensko v ten večer aj Spojeným štátom americkým, kde žije najväčšia komunita Slovákov v zahraničí. Za USA prevzal kyticu a súčasne sa prihovoril prvý zástupca veľvyslancu Kyth Edins. Za všetkých Slovákov žijúcich v zahraničí potom vystúpil nestor slovenskej žurnalistiky v Amerike Ján Holý, ktorý vyoral hlbokú brázdnu vydávaním a redigovaním najstarších slovenských novín v Amerike – *Slovák v Amerike*. Sú to jediné noviny na americkom kontinente písané iba po slovensky. Skutočnosť, že tieto noviny sú aj napriek rýchlej asimilácii Slovákov a pri rapidnom poklese potomkov Slovákov, ktorí ovládajú slovenčinu, vydávané bez anglickej prílohy, a pritom stále vychádzajú, si zaslúži mimoriadne ocenenie. Jednotlivé príhovory boli počas slávnostného večera popretkávané známymi melódiami domácich a svetových autorov, ľudovými piesňami a tancami i dramatickým umeleckým slovom. V programe vystúpili známi slovenskí umelci a súbory: Pavol Hammel a skupina Prúdy, Dalibor Karvaj a Zlaté husle, Lúčnica, Jozef Benedik, Mária Eliášová, Gabriela Dzuriková, Soňa Valentová, Božidara Turzonovová, Dušan Taragel, Orchester Miroslava Dudíka, Peter Cmorík, Terchovská muzika bratov Muchovcov, Ján Babjak a spevácky zbor Rodokmeň. Slávnostný večer moderovala Alena Heribanová.

Prípravil Vladimír Dobřík

RELAX

na snehu i v termálnom bazéne

Naša krajina je obdarená krásnou prírodou a bohatá na termálne a liečivé vody. Domáci aj zahraniční návštevníci Slovenska už objavili čaro spojenia zimných športov na bielych svahoch hôr i kúpanie a vyhrievanie sa v pare termálnych vôd. Slovensko ponúka takýto jedinečný a nezabudnuteľný zážitok s výbornými službami a rôznymi vodnými atrakciami vo viacerých lokalitách. Vychutnajte si jedinečný zážitok zasnežených svahov Vysokých a Nízkych Tatier, Liptova i Oravy a po výbornej lyžovačke šup s celou rodinou do vody... Je to ako sen...

Thermal park Bešeňová (obr. 2, 6) pri Ružomberku má v ponuke skvelú lyžovačku cez deň a neopakovateľnú atmosféru večerného kúpania v horúcej termálnej vode. Skvelá regenerácia vo vonkajších i vnútorných bazénoch, saunách či masážach, a to len necelých 12 km od zjazdoviek v Skiparku Ružomberok alebo necelých 30 km od zimného strediska Donovaly a Jasná. V zime tu premáva Thermal-ski-bus, ktorý je pre lyžiarov so skipasmi zadarmo. Navyše hostia oboch stredísk majú ešte aj 10-percentnú zľavu na poskytnuté služby – vstupy do Thermal parku alebo skipasy v Skiparku. V lone čarokrásnej prírody Liptova môžete využiť 8 celoročných vonkajších bazénov s geotermálnou vodou a 5 nových vonkajších bazénov z antikora s čírou ohrievanou vodou od 26 do 38 °C. V troch vnútorných bazénoch z antikora (veľký plavecký s antikorovým toboganom, relaxačný a detský bazén) je ohrievaná priesvitná voda. Prijemný relax ponúka átrium s whirlpoolmi pod holým nebom, Vítálny svet, Relax centrum s bohatou ponukou služieb, fitnesscentrum. Iba tu nájdete európsku raritu – vyhrievané kreslo z 24-karátového zlata. Nechýba ani nadštandardné ubytovanie a kvalitné stravovacie služby i gurmánske špeciality. www.besenovanet.sk

Aquapark Tatralandia Liptovský Mikuláš (obr. 3) je najväčší celoročný park vodnej zábavy s ubytovaním v strednej Európe. Ponúka skvelé účinky termálnych vôd v 8 celoročných bazénoch s teplotou do 38 °C, exotický wellness v krytom tropickom komplexe Ostrov pirátov z Karibiku. Na adrenalinových nadšencov tu čaká jazda na 9 celoročných toboganoch. Super NOVINKOU ZIMY 2008/2009 je raftovací lievikový tobogan TORNADO. Po lyžovačke osvieži relax v saunovom svete

Tatra-Therm-Vital či na masáži, pri kúpeli, zábale alebo inej procedúre vo Wellness Paradise. Prijemné ubytovanie ponúka v 155 bungalovoch a apartmánoch Holiday Village Tatralandia hneď vedľa aquaparku. Pre deti je pripravený Winter Park All Inclusive a pre náročných lyžiarov Aqua-Ski bus do Jasnej. www.tatralandia.sk

SPA & AQUAPARK – Kúpele Turčianske Teplice (obr. 4) s termálnou minerálnou vodou patria medzi najstaršie kúpele na Slovensku i v Európe. Alkalicko-zemité pramene s teplotou 47 °C so zvýšeným obsahom vápnika, horčíka a fluóru majú dokázateľne liečivé účinky najmä na ochorenia pohybového aparátu, chrbtice, obličiek i močového ústrojenstva. Kúpele ponúkajú klientom relax plný liečivej termálnej minerálnej vody aj v novom SPA centre, Vítálnom svete s orientálnymi procedúrami rasul a ayurveda i vodnú zábavu a adrenalín v aquaparku s celoročnou prevádzkou. Okrem kúpeľnej ponuky majú hostia v zime možnosť venovať sa aj zimným športom v blízkych lyžiarskych strediskách Turca. www.therme.sk

AquaCity Poprad (obr. 5), moderný relaxačno-športový areál sa nachádza na severe Slovenska pod Vysokými Tatrami. Jeho dominantou je geotermálna 28 °C teplá voda s celoročnou prevádzkou a jedinečným výhľadom na Vysoké Tatry. Minerálna voda vteká do antikorových bazénov s perličkovými lôžkami, gejzírom, masážnymi dýzami, hojdačím zvonom. Priamy vstup do bazénov cez prestupový koridor umožňuje kúpanie po celý rok a v každom počasí. Celková plocha vnútorných a vonkajších bazénov je 2 160 m². Vitalcentrum celoročne ponúka najrozličnejšie relaxačné procedúry. www.aquacity.sk

Kúpele Vyšné Ružbachy (obr. 1, 7) ležia na úpätí Spišskej Magury, neďaleko Vysokých Tatier. Základom liečby a preventívnych účinkov sú prírodné liečivé, mineralizované, hydrouhlíčanové, vápenato-horečnaté, uhličité, hypotonické vody s teplotou do 26 °C, ktoré sa využívajú v rámci vodných procedúr, pričom sa nahrievajú na teplotu 38 °C. Pramene, využívané na pitnú kúru, majú vysoký obsah kálie, kalcia, magnézie a lítia. Kúpele sú zamerané na prevenciu a liečenie srdcovo-cievnych ochorení, duševných, pohybových, onkologických ochorení, ako aj chorôb dýchacích ciest a chorôb z povolania. Hoci prioritou kúpeľov je liečba chorých ľudí, v kúpeľoch si prídu na svoje aj tí návštevníci, ktorí sa aktívne usilujú o zdravší životný štýl. Poskytujú relax, regeneráciu a aktívnu rodinnú dovolenku po celý rok. V zime ponuku dopĺňa aj dobrá lyžovačka na upravovaných svahoch hneď za kúpeľným areálom, na ktoré kúpele zabezpečujú pre svojich hostí kyvadlovú dopravu. Súčasne v Grand Hoteli Strand je až do neskorých večerných hodín k dispozícii kúpalisko Izabela s termálnou minerálnou liečivou vodou. Komplex služieb dopĺňa hipoareál, v ktorom si pacienti i hostia môžu po celý rok dopriať jazdu na koni. www.ruzbachy.sk

Pripomíname si

Andrej BERÉDI

(21. 11. 1933 Erdevík, Srbsko – 20. 5. 1997 Nový Sad, Srbsko) – farár, biskup Slovenskej evanjelickej cirkvi a. v. v Juhoslávii, redaktor. Evanjelický farár v Kysáči, člen Synodálneho presbyterstva SECAV v Juhoslávii, senior báčskeho seniorátu, predseda Ekumenickej rady cirkví v Juhoslávii, predseda Ekumenickej humanitnej služby, viceprezident Svetového luteránskeho zväzu. Zodpovedný redaktor Ročenky SECAV v Juhoslávii a Evanjelického hlásnika.

75. výročie narodenia

Ján ČAJAK

(19. 12. 1863 Liptovský Ján – 29. 5. 1944 Petrovec, Srbsko) – spisovateľ a učiteľ. Jedna z ústredných osobností kultúrnych a osvetových aktivít dolnozemskej Slovákov v 1. pol. 20. storočia Delegát vojvodinských Slovákov na Veľkom národnom zhromaždení v r. 1918, spoluzakladateľ Juhoslávianskeho nakladateľského spolku v Petrovci, zodpovedný redaktor Národnej jednoty, spoluzakladateľ slovenského gymnázia v Petrovci, predseda literárneho a národopisného odboru MSJ, redaktor časopisu *Náš život*.

145. výročie narodenia

Miroslav DEMÁK

(2. 11. 1948 Stará Pazova, Srbsko) – básnik, prozaik, prekladateľ, novinár. Pôsobil ako novinár v Hlase ľudu a Novom živote, šéfredaktor Zorničky, riaditeľ vydavateľstva Obzor-tvorba v Novom Sade, zakladateľ Pazovského kalendára. Od r. 1993 žije na Slovensku, je riaditeľom vydavateľstva ESA. Dielo (poézia): *Z otvorenej dlane* (1974), *Zverokruh* (1977); (próza): *Švédske domky* (1980), *Kráľom bude ten, ktorý sa vráti*; pre deti: *O troch umelcoch* (1977), *Trojhlavý drak Štefan* (1979); dramatická tvorba pre deti: *Traja umelci a drak Samuel* (1986); antológia: *Lahko lietať, keď máš krídla* (1986), *Kúpim bonbón ako vráta* (1994). Zostavil päť antológií. Preložil desať kníh do slovenčiny (najvýzn.: *Potok musí tiecť* /zostavovateľ Damjan Antonijević/ a *Ak sa ti cnie* /zostavovateľka Seja Babičová/. Zostavil a preložil do srbciny antológiu slovenskej detskej poézie od Sládkoviča po Heviera Zasadil som telefón.

60. výročie narodenia

Juraj DOLNOZEMSKÝ

vlastným menom Juraj Antal (14. 11. 1928 Slovenský Komlós, Maďarsko) – básnik a zberateľ hmotnej kultúry Slovákov v Maďarsku. V rodisku pôsobil ako predseda miestnej organizácie Zväzu Slovákov v Maďarsku. Bol zakladajúcim členom Združenia slovenských spisovateľov a umelcov v Maďarsku, je čestným členom Spolku slovenských spisovateľov. Dielo – básnické zbierky: *Večerný dážď* (1988), *Ťarcha páperia* (1994), *November* (1995). Spolu-pracovník mesačníka *Komlóšsky hlásnik*.

80. výročie narodenia

Ján FABIANEK

(3. 12. 1923 Bratislava) – lekár, krajanský pracovník. Od r. 1948, po štúdiách na parížskej Sorbonne, žil vo Francúzsku. Od r. 1960 pôsobil na univerzitách v USA. Je uznávaným fy-

ziológom svetového mena. Autor desiatok štúdií a objavných vedeckých prác z oblasti nerastného metabolizmu, glykobiokovín, vitamínu C, kožného tkaniva. Aktívne sa zapájal do národnokultúrneho života.

85. výročie narodenia

Koloman Kolomi GERALDINI

(24. 10. 1908 Terchová – 27. 10. 1994 Miramar, Argentína) – básnik, prekladateľ, matičný pracovník. Absolvent právnických štúdií v Bratislave a Ľubľane. Vydal antológiu slovenskej modernej lyriky. Redigoval časopis *Slniečko* a knižnú edíciu *Nová kniha*. V r. 1945 emigroval do Talianska, v r. 1948 do Argentíny, kde sa zapojil do krajanskej činnosti.

100. výročie narodenia

Andrej Gregor GRUTKA

(17. 11. 1908 Joliet, Illinois, USA – 11. 11. 1993 Gary, USA) – kňaz, biskup, univerzitný profesor, krajanský pracovník. Pôsobil v slovenských farnostiach, prednášal sociológiu a psychológiu na univerzite v Chicagu. Bol zakladateľom a čestným predsedom Svetového kongresu Slovákov a protektorom Slovenského ústavu sv. Cyrila a Metoda v Ríme.

100. výročie narodenia

Gabriel HATTINGER

(30. 10. 1958 Komlóška, Maďarsko) – básnik, predseda ORM, rozširovateľ slovenských publikácií v Maďarsku i na Slovensku, člen ZSSUM, píše po rusínsky, slovensky a maďarsky. Dielo (poézia): *Neznal jsem – Nevedel som – Nem tudtam* (1993); *Zakázaná láska* (1994).

50. výročie narodenia

Peter HLETKO

(26. 6. 1902 Chicago, USA – 4. 11. 1973 tamže) – lekár a krajanský pracovník. Predseda Slovenskej ligy v Amerike (1935 – 1939, 1963 – 1964), činiteľ Združenia slovenských katolíkov v Amerike, Združenia slovenských novinárov a Národného slovenského spolku. V r. 1938 viedol delegáciu SlVA na Slovensko pri príležitosti 20. výročia podpísania Pittsburghskej dohody, redigoval americko-slovenské noviny a časopisy. Autor diela *The Slovaks and the Pittsburgh Pact* (1934). V slovensko-americkéj tlači boli uverejnené mnohé jeho články, úvahy a politické články na obhajobu slovenskej štátnosti.

35. výročie úmrtia

František CHAJMA

(13. 11. 1923 Vyhne) – novinár, publicista, krajanský pracovník. V r. 1945 emigroval do Nemecka, Talianska, v r. 1948 prišiel do Španielska, kde študoval románsku filológiu a filmovú réžiu. Od r. 1957 pôsobil v Austrálii. V súčasnosti žije v Madride. Bol zakladajúcim členom ústredia Združenia slovenského katolíckeho študentstva v zahraničí, predseda a tajomník pobočky v Španielsku. Autor esejí, kritik, poviedok uverejňovaných v slovenskej krajanskej tlači. Známa je aj jeho prekladateľská činnosť.

85. výročie narodenia

Fedor Jozefovič ILLEŠ

(6. 11. 1948 Užhorod, Ukrajina) – inžinier, krajanský pracovník. V súčasnosti pôsobí ako člen výboru Matice slovenskej na Zakarpatsku, je výkonným predsedom miestneho odboru MS v Užhorode. Je aktívnym organizátorom krajanského a kresťanského života Slovákov v Užhorode, iniciátorom mnohých kultúrnych a spoločenských podujatí.

60. výročie narodenia

Albert MAMATEY

(11. 4. 1870 Kláštor pod Znievom – 21. 12. 1923 Braddock, Pensylvánia, USA) – krajanský pracovník. V r. 1893 sa vysťahoval do USA, kde sa hneď zapojil do spolkovéj činnosti. Stál pri zrode Slovenskej ligy v Amerike (1911 – 1920 predseda), bol spolutvorcom a signatárom Clevelandskej dohody (1915) a Pittsburghskej dohody (1918), iniciátorom politických protestov a manifestov proti pomaďarčovaniu Slovákov v Uhorsku. V r. 1920 sa stal konzulom ČSR v Pittsburghu. Vydával a redigoval učebnicu *Škola reči anglickej* (1908 – 1909).

85. výročie úmrtia

Martin MAZÁK

(12. 12. 1913 Rajecká Lesná – 17. 11. 2006 Ženeva, Švajčiarsko) – katolícky kňaz, profesor. V r. 1956 – 1968 profesor vo Švajčiarsku. Viedol slovenské katolícke misie vo všetkých kantónoch Švajčiarska v r. 1969 – 1977. Pôsobil v rôznych funkciách vo Svetovom kongrese Slovákov. Vypracoval Memorandum pre zriadenie pastorácie medzi emigrantmi pre biskupskú konferenciu v r. 1969. Pôsobil vo funkcii predsedu Švajčiarskej spoločnosti pre slovenskú kultúru. Je spoluzakladateľom Slovenskej katolíckej misie v Zürichu.

95. výročie narodenia

Jaroslav PELIKÁN

(17. 12. 1923 Akron, Ohio, USA) – protestantský teológ, profesor historickej teológie slovenského pôvodu. Absolvoval aj štúdium filozofie. Napísal okolo 15 teologických, historických a filozofických diel. Ako špecialista bol poverený spoluautorstvom na preklade kompletných spisov Martina Luthera. Dielo (výber): *From Luther to Kirkegaard* (1950), *The Riddle of Roman Catholicism* (1959), *Evolution after Darwin* (1960), *The Shape of Death* (1961).

85. výročie narodenia

Peter Vítazoslav ROVNIANEK

(27. 6. 1867 Dolný Hričov – 16. 11. 1933 Kalifornia, USA) – vydavateľ, novinár, bankár, krajanský pracovník. V r. 1888 sa vysťahoval do USA. Založil Národný slovenský spolok (1890), *Živnu* (1891), prvý Slovenský denník (1901), vydával slovensko-americké tlač, redigoval Amerikánsko-slovenské noviny. Spoluzakladateľ Matice slovenskej v Amerike (1893), Slovenskej ligy v Amerike (1909 – 1911 predseda), zakladateľ slovenskej farmárskej osady v Slovaktowne, majiteľ banky.

75. výročie úmrtia

Karol SIDOR

(16. 7. 1901 Ružomberok – 20. 10. 1953 Montreal, Kanada) – politik a publicista. Šéfredaktor Slováka, poslanec za HSLS, predseda autonómnej vlády a slovenský veľvyslanec vo Vatikáne (1939 – 1945). Do Kanady emigroval v r. 1950. Zakladateľ a predseda Slovenskej národnej rady v zahraničí. Napísal diela: *Slováci v zahraničnom odboji*; *Andrej Hlinka 1864 – 1926*; *Slovenská politika na póde pražského snemu*; *Šesť rokov pri Vatikáne*.

55. výročie úmrtia

Ján SIRÁCKY

(29. 5. 1925 Petrovec, Srbsko – 28. 10. 1998 Bratislava) – historik, prekladateľ, spisovateľ, priekopník v organizovaní kultúrnych stykov so zahraničnými Slovákami. Stredoškolské štúdium absolvoval v rodisku a na Slovensku. V r. 1944 sa zapojil do protifašistického hnutia, po vojne bol redaktorom týždenníka *Hlas ľudu*. Po štúdiách na Filozofickej fakulte UK v Bratislave bol redaktorom *Pravdy a Kultúrneho života*. V r. 1950 – 1955 bol neprávom väznený, rehabilitovaný bol v r. 1964.

Od r. 1957 pôsobil v Historickom ústave SAV, v r. 1961 – 1964 šéfredaktor Vydavateľstva SAV. Od r. 1973 sa venoval vedeckovýskumnej činnosti zameranej na výskum slovenského vystaňovalctva. Bol zakladateľom a prvým riaditeľom Ústavu pre zahraničných Slovákov Matice slovenskej. Dielo: *Stahovanie Slovákov na Dolnú zem v 18. a 19. storočí* (1965), *Slováci vo svete I* (1981, člen autorského kolektívu), *Dlhé hľadanie domova* (1985). Okrem toho napísal vyše 100 štúdií a statí.

10. výročie úmrtia

Juraj SPEVÁK

(20. 12. 1916 Petrovec, Srbsko – 14. 10. 1998 tamže) – pedagóg a publicista. Profesor petrovského gymnázia, dlhoročný spoločensko-politický pracovník a šéfredaktor týždenníka *Hlas ľudu* a časopisu *Nový život*. Pôsobil aj ako tajomník Matice slovenskej v Juhoslávii, predseda Kultúrno-osvetového spoločenstva Vojvodiny (1963 – 1965); vo vydavateľstve *Obzor* bol hlavným redaktorom knižných vydaní. Časopisecky uverejňoval vlastné básne a prozaické diela.

10. výročie úmrtia

Adam SUCHANSKÝ

(24. 12. 1958 *Velký Bánhedeš, Maďarsko* – 13. 2. 2008 *Nadlak, Rumunsko*) – básnik, redaktor, krajanský pracovník. Po lyceálnom štúdiu pracoval ako redaktor časopisu *Naše snahy*. Dielo: básnické zbierky – *Soľ mesačných morí* (1989), *Odhad vzdialenosti* (1995), *Ružová gilotína, Skvapalnené krídla Ikara* (2003). Člen Zväzu rumunských spisovateľov, čestný člen Spolku slovenských spisovateľov, zakladajúci člen Kultúrnej a vedeckej spoločnosti Ivana Kraska v Nadlaku. Držiteľ viacerých literárnych ocenení.

50. výročie narodenia

Matej ŠIPICKÝ

(31. 10. 1948 *Békešská Čaba, Maďarsko*) – genetik, pedagóg, krajanský pracovník. Od r. 1984 vedúci Katedry genetiky na Prírodovedeckej fakulte Debrecínskej univerzity, v r. 1993 – 2000 bol riaditeľom Ústavu lekárskej biológie na Lekárskej fakulte DU. Iniciátor vzniku Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku, v súčasnosti predseda jeho vedeckej rady. V r. 1986 – 1990 predseda Demokratického zväzu Slovákov v Maďarsku, predseda školskej rady pri Gymnáziu v B. Čabe. Je členom viacerých medzinárodných odborných organizácií, čestným členom Učenej spoločnosti Slovenskej akadémie vied.

60. výročie narodenia

Martina TYBOROVÁ

(25. 10. 1908 *Bridgeport, Connecticut, USA* – 12. 8. 1998 *Danville, Pensylvánia, USA*) – rehoľná sestra, publicistka, učiteľka, knihovníčka. Ako učiteľka pôsobila na slovenských cirkevných školách, od r. 1983 riaditeľka Jankolovej knižnice v Danville. Autorka niekoľkých knižných vydaní z histórie amerických Slovákov, slovenských učebníc, štúdií, článkov zo slovenskej histórie.

100. výročie narodenia

Andrej ŽARNOV

vlastným menom František Šubík (19. 11. 1903 *Kuklov* – 16. 3. 1982 *Poughkeepsie, New York, USA*) – lekár, básnik, prekladateľ. Od r. 1953 žil v USA. Bol spoluzakladateľom a predsedom Spolku slovenských spisovateľov a umelcov v zahraničí. V emigrácii pokračoval v básnickej tvorbe a prekladateľskej činnosti. Dielo vydané v emigrácii (poézia): *Preosievač piesku* (1978); preklady – O. Wilde: *Väzenská balada* (1976), *Dante: Peklo* (1978).

105. výročie narodenia

*Čas radosti, veselosti svetu
nastal nyní, že Bůh večný
nekonečný narodil sa z panny
v mestečku Betleme, v jaslíč-
kách na slame, leží malé
pacholiatko na zime.*

Čas radosti, veselosti

Táto známa duchovná pieseň veľmi výstižne vyjadruje celkovú slávnostnú atmosféru kresťanských vianočných sviatkov. Ide o veľmi starú pieseň, nájdeme ju už v prvom vydaní kancionálu Juraja Tranovského *Cithara Sanctorum* z roku 1636. Vianoce pokladáme dodnes za najkrajšie sviatky v roku. Prinášajú nám neopakovateľnú príjemnú rodinnú atmosféru, pohodu pri stromčeku, darčeky pod ním, stretnutia s najbližšími, bohato prestretý stôl preplnený sviatočnými jedlami. Z kresťanského hľadiska sú Vianoce sviatkami narodenia Ježiša Krista (25. decembra). Začínajú sa Adventom, ktorý trvá štyri týždne. Je to vlastne prípravné obdobie, čas očakávania príchodu (lat. *adventus*) Spasiteľa, predvianočný čas. Liturgiu vtedy charakterizuje potreba pokánia a intenzívnej modlitby. Slovo Vianoce pochádza z nemeckého Weihnachten (v starej nemčine svätá noc). Vianoce ako kresťanské sviatky sa začali sláviť v 4. storočí. Pôvodne to boli sviatky zimného slnovratu a 25. december sa oslavoval ako deň zrodenia slnka (*Dies Natalis Solis Invicti*). Zvyky spojené s vítaním znovu sa rodiaceho slnka sa v tradícii európskych národov natoľko zakorenili, že cirkev ustálila výročný deň narodenia Ježiša Krista práve na 25. december. Pôvodne sa oslavovalo Ježišovo narodenie 7. januára (dodnes to tak ostalo vo východných cirkvách). Oslava Kristovho narodenia sa síce stala hlavnou udalosťou dňa, ale ďalej pretrvávali niektoré staršie poverové úkony a obrady súvisiace so zimným slnovratom. Vianoce sa začínajú už 24. decembra, na *Štedrý deň* (*Štedrý večer*). Názov pripomína, že Boh bol voči ľuďom najštedrejší, keď dal svet svojho Syna. Na pamiatku štedrosti Boha sa kresťania navzájom obdarúvajú. V kostoloch a domácnostiach sa stavajú jaslíčky, t. j. figúrky znázorňujúce Ježišovo narodenie, betlehem. Stavanie betlehemov je doložené už v 7. storočí v Taliansku. Najviac sa táto tradícia rozšírila v období baroka a zachovala sa dodnes. Typická a rozšírená je takisto tradícia ozdobovania vianočných stromčekov, hoci je pomerne mladá; sotva siaha ďalej ako do polovice predminulého storočia. Táto tradícia pochádza z nemeckých oblastí. Dodnes sa tradujú betlehemske hry, spievajú sa koledy, jedia sa sviatočné vianočné jedlá. Zachoval sa rítus troch omší: polnočnej, rannej a dennej. Pokiaľ ide o vianočné jedlá, takmer na celom Slovensku sa

na Štedrý večer jedla vianočná polievka pripravovaná z kyslej kapusty, strukovín (šošovice, fazule, hrachu), sušených húb, sušeného ovocia, ďalej múčne jedlá, najčastejšie opekance s makom. Okrem toho sa piekli rozličné koláče a pečivá. Novším typickým múčnym jedlom sa stali oblátky, potreté medom alebo cesnakom. Ryby a mäso sa dostali na štedrovečerný stôl až neskôr. Kedysi bola strava oveľa skromnejšia, chudobnejšia a také bolo aj štedrovečerné jedlo. V porovnaní s celoročnou stravou to však bola úplná hostina. Darmo sa nevravelo, že sedliak sa v roku iba raz poriadne naje, a to na Vianoce. Potvrzuje to práve spojenie *Najedol sa ako sedliak na Vianoce*, ktoré sa ustálilo a používa sa dodnes. Na Slovensku sa kedysi pre Štedrý večer používal aj výraz *Kračún*. Názory o pôvode tohto názvu sa odlišujú. Podľa jedného z nich vznikol zo slova krátiť a vyjadruje skutočnosť, že ide o najkratší deň roka. Podľa iného sa toto označenie odvodzuje z latinského slova *creatio*, narodenie. V staroslovanskej mytológii bol Kračún démon *Vilja*, pán zimného slnovratu. Ďalší často používaný názov *Čilija* pochádza z latinského slova *vigilia*, čo označovalo predvečer veľkého sviatku. Pokiaľ ide o jedlá, Štedrý deň sa nazýval aj *pôstny deň*, lebo cez deň sa jedlo veľmi málo. Veľmi často sa pri vianočných zvykoch požadoval úplný pôst až do chvíle, keď sa ukázala prvá hviezda. S tým súvisí aj starý názov *Dohviezdny večer*, ktorý máme doložený už od 17. storočia. Slávnostná večera (na rozdiel od pôstneho dňa sa nazývala aj *obžernou* alebo *tučnou večerou*) sa mala začať vo chvíli, keď sa na oblohe ukázala prvá hviezda. Pri označovaní celého vianočného obdobia sa u nás používajú okrem výrazu Vianoce aj výrazy *Sviatky* a *Hody*. Prvý význam slova hody bol ,hostina konaná na výročný deň patróna miestneho kostola', neskôr sa tento význam zúžil len na hostinu. Hody poskytovali príležitosť dobre sa najesť a napiť, zabaviť sa. Pôvodný význam slova *hod* (v prasloviančine) bol ,deň, ktorým sa označoval dôležitý medzník spoločenského života', určitý dátum, napríklad deň náboženskej alebo inej výročnej slávnosti. Z toho sa preniesol význam aj na označenie Vianoc.

Pripravila Jana Skladaná

ÚRAD PRE SLOVÁKOV ŽIJÚCICH V ZAHRANIČÍ INFORMUJE

Prezentácia kníh, ktoré vydali Slováci v Maďarsku

Termín a miesto konania: 12. 2. 2009, Klub slovenských spisovateľov v Bratislave
Hlavný organizátor: Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí
Recenzie: Ján Botik a Miroslav Kmeť

Kožuch, M. – Majo, J. – Maglocký, Š. – Kávcicová, A. – Maglocká, S. – Bučanová-Macháčková, M. – Kožuch, M.: Pitvaroš a Pitvarošania. Slovenská samospráva v Pitvaroši 2007, 2008.
Kováčová, A.: Život a kultúra Slovákov v Budapešti v období dualizmu (1867 – 1918). Ed. Pons Strigoniensis, Pilišská Čaba – Ostrihom: Katolícka univerzita Petra Pázmánya 2006.
Gomboš, J.: Slováci v južnej časti Dolnej zeme (koniec 17. a 18. stor.). Výber z prameňov. Békešská Čaba: VÚSM 2008.
Na prezentácii sa zúčastnia autori a riaditeľka VÚSM Alžbeta Uhrínová-Hornoková.

Záver z Stálej konferencie Slovenská republika a Slováci žijúci v zahraničí 2008

1. blok: Formy výučby slovenského jazyka v jednotlivých krajinách

1. prioritne smerovať štátnu politiku vlády Slovenskej republiky na podporu a rozvoj výučby v slovenskom jazyku a slovenského jazyka na všetkých stupňoch národnostných škôl v komunitách Slovákov žijúcich v zahraničí;
2. prostredníctvom Ministerstva školstva Slovenskej republiky a v spolupráci s odbornou Komisiou pre školstvo a vzdelávanie pri Úrade pre Slovákov žijúcich v zahraničí pripraviť analýzu aktuálneho stavu a potrieb v oblasti slovenského školstva a vzdelávania v slovenskom jazyku v prostredí slovenských menšín a komunit v zahraničí a vypracovať návrhy riešení problémov;
3. zabezpečovať vybavenie menšinových škôl s vyučovaním v slovenskom jazyku alebo slovenského jazyka v zahraničí učebnými pomôckami a podporovať vypracovanie učebných pomôcok odborníkmi a vzdelávacími inštitúciami z krajanských komunit;
4. zabezpečiť učebnice slovenského jazyka a literatúry, respektíve iných predmetov pre slovenské školy v zahraničí s finančným príspevkom Ministerstva školstva Slovenskej republiky;
5. výber vysielaných hostujúcich učiteľov realizovaný Ministerstvom školstva Slovenskej republiky prispôbiť odborným požiadavkám a nárokom krajanských škôl a zabezpečiť vysielanie učiteľov aj do krajín, do ktorých sa doteraz nevyšielali, ale v ktorých takýto záujem existuje;
6. prostredníctvom Ministerstva školstva Slovenskej republiky zabezpečiť odborné doškoľovania pedagógov krajanských škôl a metodický pomoc v Slovenskej republike aj v krajine ich pôsobenia; zabezpečiť verifikáciu udelených certifikátov;
7. podporovať všetkými dostupnými prostriedkami vznik, rozvoj a chod predškolských zariadení s výučbou slovenského jazyka;
8. prostredníctvom Ministerstva školstva Slovenskej republiky zvýšiť počet pridelovaných krajanských štipendií, rozšíriť skladbu štipendijných odborov v zmysle potrieb komunit a vytvoriť mechanizmus udeľovania motivačných štipendií pre žiakov slovenských základných a stredných škôl vo svete, ako aj študentov vysokých škôl študujúcich slovenský jazyk vo svojej domovskej krajine;
9. systematicky zriaďovať slovenské lektoráty a iniciovať výučbu slovakistiky na univerzitách v krajinách, v ktorých žijú Slováci;
10. rozšíriť prístup k zdokonaľovaniu sa v slovenskom jazyku prostredníctvom nových informačných technológií, e-learningových programov, dopracovaním a realizovaním nových foriem výučby slovenčiny ako cudzieho jazyka s dôrazom na mladú generáciu;
11. iniciovať podpísanie bilaterálnych dohôd v oblasti školstva s krajinami, kde takáto dohoda ešte nie je, resp. doplniť existujúce dohody na základe požiadaviek a potrieb krajanskej komunity a zahrnúť do ich obsahu aj oblasť uznávania dokladov o vzdelaní absolventov slovenských vysokých škôl;
12. uľahčiť proces udeľovania víz pre študentov študujúcich v Slovenskej republike, účastníkov vzdelávacích kurzov a škôl v prírode;
13. prostredníctvom Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky zabezpečiť systémové riešenie zdravotného poistenia študentov stredných škôl z krajanských komunit v zahraničí;
14. špecifikovať a zjednotiť vykonávanie rozdielových skúšok pri návrate žiaka zo zahraničného študijného pobytu;
15. prostredníctvom Ministerstva školstva Slovenskej republiky zabezpečiť podmienky na vyučovanie slovenského jazyka na školách víkendového typu, identifikovať adekvátnu formu absolvovania záverečných skúšok pre účastníkov týchto škôl a vypracovať metodiku výučby slovenského jazyka pre víkendové školy;
16. systematicky podporovať extrakurikulárne aktivity na podporu pestovania a rozvoja slovenskej

identity (putovná súťaž zo slovenských dolnozemskej reálií pre stredoškôlkov, letné tábory, poznávacie pobyty detí v Slovenskej republike, umelécké sústredenia a súťaže detí a mládeže atď.);

17. vzhľadom na prebiehajúcu reformu školstva v Slovenskej republike vypracovať a finančne zabezpečiť prostredníctvom Ministerstva školstva Slovenskej republiky náležité materiály pre zavedenie voliteľného predmetu o Slovákoch žijúcich v zahraničí na základných a stredných školách v Slovenskej republike v spolupráci s odborníkmi z radov Slovákov žijúcich v zahraničí.

2. blok: Komunikácia v slovenskom jazyku v rodinnom, spoločenskom a cirkevnom živote

1. venovať trvalú pozornosť plneniu Európskej charty regionálnych a menšinových jazykov v krajinách, ktoré ju ratifikovali pre slovenčinu;
2. požadovať účasť krajanských organizácií na tvorbe a výkone medzivládnych dohôd a na práci zmiešaných odborných komisií a pracovných skupín;
3. dopracovať systém zásobovania krajanských knižnic slovacikami zo Slovenska a slovenských knižnic slovacikami zo zahraničia; zaviazat spolky, vydavateľstvá a jednotlivcov, ktorí vydávajú knihy pomocou grantového systému Slovenskej republiky, k ich odovzdávaniu prostredníctvom Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí do ústredných knižnic ako povinný výtlačok a naďalej podporovať dostupnými prostriedkami edičnú činnosť v slovenskom jazyku;
4. k trvale prioritným projektom zaraďovať podujatia a aktivity zamerané na prácu s mládežou a deťmi, ktoré prebiehajú v slovenskom jazyku;
5. podporiť vznik a zriadenie slovenských evanjelických a katolíckych duchovných stredísk v krajinách, kde došlo k zmene podmienok na základe zvýšenej koncentrácie Slovákov;
6. finančne a materiálne podporovať národnokultúrne, sociálne a spoločenské aktivity duchovných stredísk, ktoré nie sú hražené ani z prostriedkov cirkvi v krajine pôsobenia a ani z prostriedkov cirkvi na Slovensku.

3. blok: Slovenský jazyk v krajanských tlačových a elektronických médiách a ich vplyv na udržiavanie národného povedomia

1. realizovať najneskôr do polovice roku 2010 na základe rokovania so Slovenskou televíziou a Ministerstvom kultúry Slovenskej republiky v spolupráci so Svetovým združením Slovákov v zahraničí projekt televízneho vysielania pre Slovákov žijúcich v zahraničí, ako je obsiahnutý v koncepcii štátnej politiky starostlivosti o Slovákov žijúcich v zahraničí do roku 2015 s čo najširším pokrytím vrátane záhoria. Parciálne úlohy odporúčame realizovať už v roku 2009;
2. iniciovať, prehlbovať a monitorovať programovú a kultúrnu výmenu medzi Slovenským rozhlasom a Slovenskou televíziou a krajanskými rozhlasovými a televíznymi redakciami v zahraničí, zdôrazňovať predovšetkým potreby mladšej generácie Slovákov vo svete;
3. mediálne prostriedky sústrediť aj na spracúvanie tematických okruhov (ekonomických, sociologických a ďalších), zaujímavých pre vedecko-pedagogické inštitúty, podnikateľskú sféru, turistický ruch a pracovné príležitosti;
4. dostupnými prostriedkami podporovať, koordinovať, analyzovať a vyhodnocovať technické a materiálne vybavenie slovenských krajanských redakcií (televíznych, rozhlasových, tlačových a internetových), ako i krajanských vydavateľstiev a inštitúcií zaoberajúcich sa archivovaním kultúrneho dedičstva;
5. iniciovať verejnoprávne médiá k vysielaniu mediálnych a jazykových odborníkov, ktorí budú pomáhať slovenským médiám v zahraničí a hľadať spoločné ekonomické možnosti realizácie;
6. pre redaktorov, dramaturgov, moderátorov a ďalších tvorivých pracovníkov krajanských médií pripravovať vzdelávacie programy a stáže na Slovensku (v spolupráci s TASR, Slovenským rozhlasom, Slovenskou televíziou, slovenskými univerzitami a ďalšími vedecko-pedagogickými inštitúciami);
7. nabádať k využívaniu existujúcich zdrojov informácií o koncepcii a praktických krokoch štátnej politiky voči krajanom a súčasne zabezpečovať pravidelné informovanie slovenskej verejnosti o živote krajanských spoločenstiev, spolkov a komunit v zahraničí;
8. iniciovať aktívnejší prísun informácií zo slovenských spolkov a organizácií v zahraničí pre slovenské médiá, týkajúci sa ich činnosti a aktivít s cieľom poskytovať tieto informácie slovenskej verejnosti;
9. zintenzívniť spoluprácu s Literárnym informačným centrom a ďalšími inštitúciami na Slovensku pri zasielaní slovenských kníh, periodík, odbornej literatúry a ďalších tlačových materiálov, filmovej produkcie, zvukových materiálov a videonahrávok v slovenskom jazyku pre krajanské médiá, spolky, školy a inštitúcie v zahraničí;
10. opätovne otvoriť a prehodnotiť zmluvu s TASR v otázke poskytovania servisu pre krajanské médiá;
11. v roku 2009 zorganizovať pracovné fórum s odborníkmi verejnoprávných médií, PR agentúr, SACR, SARIO na výmenu vzájomných skúseností a prehlbenie vzájomnej spolupráce.

Milí čitatelia, ak organizujete zaujímavé spoločenské či kultúrne podujatie a chcete naň pozvať aj Slovákov z ostatných krajín sveta, napíšte o ňom základné informácie na: vladimir.dobrik@uszz.gov.sk.

Radio Slovakia International

už 15 rokov o Slovensku

v angličtine, francúzštine, nemčine, ruštine, španielčine a slovenčine

Slovenský rozhlas

www.rsi.sk

Časový a frekvenčný plán KV vysielania Slovenského rozhlasu do zahraničia na obdobie 26. október 2008 – 29. marec 2009

Čas UTC	Oblasť	Jazyk	Frekvencia	
			kHz	m
0100-0130	Severná Amerika	anglický	7230	41
	Stredná a južná Amerika		9440	31
0130-0200	Severná Amerika	slovenský	7200	41
	Stredná a južná Amerika		9440	31
0200-0230	Severná Amerika	francúzsky	7200	41
	Stredná a južná Amerika		9440	31
0230-0300	Južná Amerika	španielsky	7230	41
	Južná Amerika		9440	31
0700-0730	Južná Ázia a Austrália	anglický	13715	22
	Južná Ázia a Oceánia		15460	19
0730-0800	Južná Ázia a Austrália	slovenský	13715	22
	Južná Ázia a Oceánia		15460	19
0800-0830	Západná Európa	nemecký	5915	49
			6055	49
1400-1430	Východná Európa a Ázia	ruský	9540	31
			13710	22
1430-1500	Západná Európa	nemecký	6055	49
			7345	41
1530-1600	Západná Európa	španielsky	9445	31
			11600	25
1600-1630	Východná Európa a Ázia	ruský	5915	49
			6055	49
1630-1700	Západná Európa	slovenský	5915	49
			6055	49
1700-1730	Západná Európa	nemecký	5915	49
			6055	49
1730-1800	Západná Európa	anglický	5915	49
			6055	49
1800-1830	Západná Európa	francúzsky	5915	49
			6055	49
1830-1900	Východná Európa a Ázia	ruský	5915	49
			9485	31
1900-1930	Západná Európa	nemecký	5915	49
			7345	41
1930-2000	Západná Európa	anglický	5915	49
			7345	41
2000-2030	Západná Európa	slovenský	5915	49
			7345	41
2030-2100	Západná Európa	francúzsky	5915	49
			7345	41
2100-2130	Západná Európa	španielsky	9460	31
	Južná Amerika		11610	25